

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 27
35/2012
8. september 2012

Ludo Krivý

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

Ministri pomohli
lykožrútom
Strana 4.

Búrame byrokratický
labyrint
Strana 5.

Vlastenecký odkaz
Františka Vnuka
Strana 6.

Predseda M. Tkáč
o budúcnosti Matice
Strana 7.

Zo života
Matice slovenskej
Strana 11. - 12.

SLOVO O SLOVENSKU

Naši pravicoví demagógovia nás dnes denne krmia rozprávkami, že kapitalizmus je dobrý predovšetkým preto, že v ňom vládne jeho veličnosť zákazníkov, že súkromný sektor vždy a najlepšie vyhovie požiadavkám zákazníkov a že v konečnom dôsledku je výsledkom trhových vzťahov situácia win-win, teda všetci víťazia. Realita je samozrejme úplne iná a názorne si to môžeme ukázať na postoji DSS práve v čase, keď sa prijímala reforma dôchodkového poistenia. Kým Kaník s Mihálom v čase vrcholiacich prázdnin predvádzali síce veľmi falošný, ale do istej miery presvedčivý boj o záchranu druhého piliera, DSS boli spokojné a ticho. V skutočnosti ich totiž osud dôchodcov vôbec netrápil, podstatné pre ne bolo jediné – výška poplatkov za „správu investičného portfólia“ a tá sa v pôvodnom návrhu (chvalabohu neprešiel) dostala naspäť do čias ministra Kaníka. De facto to malo znamenať, že aj keď sa percento odvodov do druhého piliera znížilo z 9 na 6 percent, príjmy DSS mali ostať vďaka zvýšenému percentu za správu fondov na rovnakej úrovni. DSS tak znova a naplno ukázali, že výška dôchodkov z druhého piliera je to posledné, čo ich skutočne zaujíma. Svojou doterajšou činnosťou sa viackrát usvedčili, že nie sú žiadnymi filantropickými inštitúciami, ktorým primárne ide o dobro svojich klientov. Naopak, sú to cynickí obchodníci, ktorých jediným cieľom je doniesť svojim akcionárom čo najvyššie dividendy. Tohoto cieľu podriaďujú všetko. Stačí si len spomenúť exkluzívne „školenia“ vybraných novinárov v Alpách či škandalózne video z vianočného večierka, kde sa zabávali na tom, ako oškľbú svojich klientov. Nakoniec však všetko dopadlo inak, ako si pôvodne mysleli. Poplatky ostali na pôvodnej výške (polovičnej, než ju nastavil Kaník) a prvý pilier sa stal trvalo udržateľným.

Roman MICHELKO

Poslanie Matice slovenskej v 21. storočí – v novej historickej a spoločenskej realite Nenahraditeľný a nezastupiteľný prameň vlastenectva

MARTIN/BRATISLAVA (Dušan D. KERNÝ) – Po prvý raz predstupuje Matica slovenská pred parlamentný výbor so správou o činnosti a hospodárení a so zámermi pre najbližšie obdobie. Je to za posledné obdobie po valnom zhromaždení najvýznamnejší krok – otvorenie sa priamemu a verejnému posúdeniu. Cieľom Matice nie je len diskusia na úrovni parlamentného výboru s pluralitným politickým a etnickým zložením, ale najmä hľadanie opodstatnenosti a realizovateľnosti nových vízií pre 21. storočie.

Matica slovenská práve tak ako celá slovenská spoločnosť pociťuje nevyhnutnosť hľadania a upevňovania národných postojov v úplne novej historickej situácii, v ktorej sa za posledné roky ocitlo Slovensko, ako aj Európa, a osobitne európske zoskupenia, ktorých členom naša republika je. Vo verejnosti a v politike sa všade prejavujú jednoznačné národné záujmy. Dôležitosť prejať národnú schopnosť a vyspelosť, novo poňať vlastenectvo a nielen celospoločenský, ale v podstate aj hlboký sociálno-ekonomický význam a účinok – to je motív, prečo Matica rozpravu o svojej činnosti za rok 2011 prenáša najmä na ústavnoprávnu pôdu. Tento krok je úsilím o uzavretie rozsiahlych mediálnych káuz, aj keď je zrejmé, že budú dlho doznievať tak v médiách, ako

aj v maticnej a nematickej verejnosti. Ide však o to – a to je jeden z cieľov predkladané správy – po novom motivovať úsilie maticnej činnosti. Reálne, tvárou v tvár sa postaviť situácii v každom regióne Slovenska, využiť schopnosť pol tisícky miestnych organizácií po celom Slovensku nielen na miestne pôsobenie, ale aj na vplyv na orientáciu činnosti celej Matice – najmä ako zdroja občianskych vlasteneckých iniciatív a podporovateľa všetkého, čo upevňuje slovenské a ústavné vlastenectvo na celom území Slovenska. Matica slovenská – najmä v novej realite na jazykovo zmiešaných územiach a novoformovanej politike susedných štátov voči menšinám má nezastupiteľnú a nenahraditeľnú úlohu tak pre verejnosť, ako aj pre štát.

(Viac na 2. strane)

Vedenie národnej ustanovizne má predstavu ako pôsobiť v najbližšej budúcnosti.

Predstaviteľ SMK Pál Csáky verejne oznámil, že je občanom Maďarskej republiky Čo ešte potrebujú štátne orgány, aby začali konať?

BRATISLAVA (Ivan BROŽÍK) – Člen predsedníctva Strany maďarskej koalície Pál Csáky uvažuje o tom, že sa zúčastní na voľbách do parlamentu Maďarskej republiky. Verejne tak dal najavo, že je držiteľom maďarského občianstva. Do parlamentu v Budapešti totiž žiaden „Nemaďar“ kandidovať nemôže.

Kedy mu slovenská vláda v súlade so zákonom odoberie slovenské občianstvo?

Práve tak nemôže v systéme politických strán registrovaných na Slovensku ministerstvom vnútra pôsobiť občan bez štátnej príslušnosti k Slovensku. A už vôbec nie v ich štatutárnych orgánoch. Pál Csáky v zmysle platných zákonov Slovenskej republiky stratil občianstvo SR rozhodnutím vlastnou vôľou získať občianstvo inej krajiny. Významnou mierou tiež porušil zákon tým, že o tejto skutočnosti neinformoval kompetentné štátne orgány Slovenskej republiky. Slovenské národné noviny už dávnejšie upozornili na skutočnosť, že ešte nedávno parlamentný politický subjekt SMK vedie s najväčšou pravdepodobnosťou človek s cudzím štátnym občianstvom, a teda nie občan Slovenskej republiky – József Berényi. Ústredný portál verejnej správy SR v časti týkajúcej sa strán a politických hnutí okrem iného uvádza: „Právo voliť a byť volený do orgánov strany má štátny občan Slovenskej republiky s trvalým pobytom

na území Slovenskej republiky...“ Podľa tejto podmienky strana SMK, najmä jej orgány, vykonávajú činnosť v rozpore so zákonom. Na rade je teda MV SR, ktoré by ju malo vymazať zo zoznamu politických strán.

Niekdajší predseda a terajší člen predsedníctva strany SMK Pál Csáky ešte v máji 2010 oznámil plénu slovenského parlamentu, že „viacerí poslanci SMK chcú požiadať o štátne občianstvo Maďarskej republiky“. Terajší predseda SMK József Berényi ako jeden z prvých začiatkom januára 2011 oznámil, že o občianstvo Maďarskej republiky požiadal a že tak „chcú urobiť viacerí“. Po návšteve maďarského konzulátu v Bratislave 3. 1. 2011 okrem iného povedal: „Podľa informácií konzulátu majú maďarské úrady tri-štyri mesiace na spracovanie údajov a následne na to môžeme získať maďarské občianstvo.“

(Viac na 2. strane)

3 OTÁZKY PRE: Jozefa Bednára, hovorcu Ministerstva kultúry SR

• V roku 2006 ste na svojom blogu v Sme hodnotili vývoj v oblasti celoštátnych denníkov na Slovensku od roku 1990. S konštatovaním „chvalabohu“ ste privítali zánik podľa vás viac-menej straníckych denníkov ako Verejnosť, Nový Slovák, Koridor, Denný Telegraf, Slovenská REPUBLIKA a Nový Deň. Podľa vás to malo prispieť k postupnej štandardizácii mediálneho trhu...

dostatočne veľké publikum, s čím by prišla aj výraznejšia podpora inzerentov, s najväčšou pravdepodobnosťou by vychádzali aj naďalej.

• Stranícke denníky nie sú však v Európe atypické elementy, ale sú dokonca podporované zo štátneho rozpočtu v záujme zachovania plurality médií. Nemyslíte si, že aj na Slovensku absenteje pluralita médií?

Za svojím názorom si stojím. Tu primárne nejde o to, či je médium stranícké alebo nie, ale o to, či je kvalitné a či dokáže osloviť dostatočnú vzorku čitateľov, divákov alebo poslucháčov... Mediálny trh rozhodol, že spomenuté tituly zanikli. Tak ako zaniklo od roku 1990 aj veľa ďalších médií. Ak by si dokázali získať

Sloboda médií, ktorá je zárukou ich plurality, na Slovensku funguje od roku 1990. Navyše v čase rozvoja internetu a nových médií nie je pre nikoho problém založiť si vlastné médium v on-line priestore, napríklad v podobe blogu či profilu na jednej zo sociálnych sietí. Pokiaľ ide o podporu médií zo strany vlády či rezor-

tu, ministerstvo podporuje každý rok cez grantový program vydávanie periodických a neperiodických umeleckých publikácií. Ako vieme, aj samotné Slovenské národné noviny vychádzajú vďaka podpore zo štátneho rozpočtu, keďže vláda každoročne na základe zákona poskytuje Matici slovenskej dotácie a účelové dotácie na jej činnosť. Ale na podporu čisto straníckych médií nevidíme dôvod.

• Názory ste publikovali na blogu súkromného média. Zhodujú sa s názorom vedenia ministerstva kultúry na vývoj tlače v slovenskom mediálnom prostredí?

Áno, zhodujú.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ

Poslanie Matice slovenskej v 21. storočí – v novej historickej a sociálnej realite

Nenahraditeľný a nezastupiteľný prameň vlastenectva

Rokovanie výboru Matice slovenskej.

(Dokončenie z 1. strany) – Pohľad na bohaté dejiny Matice slovenskej je priamym záväzkom využiť dejinnú skúsenosť generácií pre myšlienkovú zásobáreň moderných prístupov v mnohých oblastiach hos-

podárskeho a spoločenského života. Napokon v tomto – stať sa zásobárňou myšlienok, myšlienkovým think-tankom – vychádza MS tak z očakávaní vyslovených ministrom kultúry, ako aj z reálnych národných a spo-

ločenských potrieb demonopolizácie deštruktívnych liberálnych teórií a praxe a stále jestvujúcej absencie národne a sociálne orientovaných koncepcií a verejného a mediálneho diskurzu.

■ SPOLUPRÁCA S MÉDIAMI

Preto jedným z cieľom je aj spolupráca s verejnoprávnymi médiami. V záujme toho bude Matica inak definovať vedu na svojej pôde. Je napríklad zrejmé, že národné slovenské dejiny treba napísať zo slovenského hľadiska – už aj preto, lebo dejiny majú – ako sme sa presvedčili na vlastnom, ale aj stredoeurópskom politickom vývoji – priamy a rozhodujúci vplyv na formovanie politiky a politického a spoločenského vedomia. V tomto smere však musí Matica vyriešiť akreditácie pracovísk – teda chce dosiahnuť, aby jej spoločensko-vedné pracoviská mali povinnosť akreditácie.

Zámery na najbližšie obdobie nie sú orientované na izolovaný historiz-

júci postup, ale presne naopak – záujmom Matice je byť aktívne prítomná v tej časti obyvateľstva, ktorá má problémy s umiestnením na pracovnom trhu a s civilizovaným spôsobom života. Preto bude vytvárať odbory aj medzi rómskym obyvateľstvom – táto snaha je motivovaná ako súčasť celkového zápasu o to zachovať tradičné hodnoty slovenského vidieka. Je zrejmé, že tu je nevyhnutná spolupráca s príslušnými komunitami, so samosprávou a s jej orgánmi, s Národným osvetovým centrom, a samozrejme so spolkami národnostných menšín.

■ NOVÉ MOŽNOSTI

Jednoznačným cieľom Matice slovenskej je orientácia na dnešnú realitu a na budúcnosť: preto v snahe primeranejšieho využívania kapacít na prospech všetkých občanov uvažuje aj o novelizácii zákona o Matici slovenskej. Cieľom má byť na jednej strane zvýraznenie prepojenia MS ako verejnoprávnej inštitúcie s orgánmi štátu a pevnejší rozpočtový vzťah na kapi-

tolu ministerstva kultúry umožňujúci rozvíjanie dlhodobějších zámerov. Ide o posilnenie vzťahu k Slovákom žijúcim v zahraničí, práve tak ako aj mimoriadne prioritnému vzťahu k Slovákom na jazykovo zmiešanom území, praktickej pomoci pri vzdelávaní, kultúre a spoločenskom uplatnení. Prvá bilancia a z toho vyplývajúci deväťbodový návrh novelizácie zákona o Matici slovenskej istým spôsobom uzatvára etapu, v ktorej Matica slovenská prišla o značnú časť dôvery a o nemalo finančných prostriedkov. Jednoznačným cieľom je vytvoriť pre Maticu a jej členskú základňu nové možnosti.

Matica slovenská vstupuje na parlamentnú pôdu s neskrývanou snahou vygumovať spochybňovanie; maticiári si nemyslia i, že otázka znie, či potrebujeme Maticu, ale naopak, pýta sa každého, kto pochybuje. Čaká sa od neho odpoveď, prečo ju nepotrebuje, aké sú dôvody a argumenty.

Viac aj na strane 7.
Foto: archív SNN

Predstaviteľ SMK Pál Csáky verejne oznámil, že je občanom Maďarskej republiky

Čo ešte potrebujú štátne orgány, aby začali konať?

(Dokončenie z 1. strany) – Terajší predseda vlády Robert Fico v čase prijatia zákona o dvojakom občianstve z maďarskej strany vyhlásil: „Dvojaké štátne občianstvo je nežiaducim javom vzhľadom na skutočnosť, že udelením ďalšieho vzniká štátoprávny vzťah k dvom štátom súčasne. Z hľadiska práv a povinností, ktoré z takéhoto štátoprávneho vzťahu občanovi vo vzťahu k štátu vyplývajú, môže dochádzať v praxi k závažným problémom.“

■ CSÁKYHO VÝZVY

Podľa samotného Csákyho maďarský parlament nie je pre SMK prioritou.

„Prvé voľby, ktoré tu budú zaujímavé, budú európske voľby – voľby do Európskeho parlamentu. Tam si myslím, že SMK má šancu a musí mať, lebo maďarská komunita musí mať silné zastúpenie.

Toto je výzva,“ oznámil pred zástupcami médií. Možnosť kandidovať do maďarského parlamentu, respektíve voliť do maďarského parlamentu, je otvorená otázka, o ktorej sa hovorí v Maďarsku, dodal člen predsedníctva SMK. „Vylúčiť to ani nechcem. George Pataki, bývalý guvernér štátu, trojnásobný guvernér, tuším štátu New York, potenciálny kandidát na vedúceho predstaviteľa Spojených štátov amerických, má takéto plány,“ potvrdil najnovšie Pál Csáky skutočnosť, že sa zaoberá myšlienkou kandidovať do parlamentu Maďarskej republiky. Podmienil to však voličskou podporou.

■ TYPICKÁ IGNORANCIA

Ak nejde o zámerné ignorovanie zákonov Slovenskej republiky, ak nejde o rešpektovanie faktu, že SR je zvrchovaný európsky štát, potom zo strany slovenské-

ho politika maďarskej národnosti ide o závažný zdravotný problém s vlastnou identitou. Je naozaj pripravený prisahať vernosť akémukoľvek textu z akéhokoľvek dokumentu ktorejkoľvek európskej krajiny? Alebo to považuje iba za povinné divadielko pre niekoľko prítomných fotografov a kamier? Pál Csáky už v tejto chvíli sám dáva odpoveď na tieto otázky. Zároveň závažným spôsobom spochybňuje právnu existenciu politickej strany, v ktorej predsedníctve pôsobí.

V demokratickej spoločnosti sú dve cesty. Spoľahnúť sa na múdrosť voličov, ktorí by mali vedieť, aké charakterové črty očakávajú u toho politika, ktorému zveria vo voľbách svoje hlasy. Druhou cestou je cesta zákona a zákonnosti. Jej priamosť majú občania v rukách prostredníctvom štátnych orgánov tej politickej

moci, ktorej svoje hlasy už odovzdali. Tie musia konať tak, ako im ukladá zákon. Hovorí okrem iného o tom, že musia konať vždy,

keď ide o porušenie zákonov Slovenskej republiky.

Foto: internet
Karikatúra: Milan VAVRO

VŠIMLI SME SI

Tip pre Václava Miku

Od nového generálneho riaditeľa RTVS verejnosť očakáva, že na Slovensko sa po rokoch vráti duálny systém a najmä verejnoprávny vysielateľ. Už len preto, aby našu slovenskú „verejnoprávnosť“ nemuseli zachraňovať české médiá či komerčné médiá.

Česká televízia prichádza v týchto dňoch so zaujímavým seriálovým titulom, ktorý zaradila do hlavného vysielacieho času po večernom spravodajstve – Toulavá kamera poznáva Slovensko. Ide o klasický reportážny blok krátkych a mimoriadne pútavých informácií o tom najzaujímavejšom, čo z pohľadu histórie, prírody či techniky dané teritórium poskytuje. Slovenský divák, ktorý sa zaujíma o život vo svojej vlasti a jej historické reálie, sa teda po dlhom čase má naozaj na čo tešiť. Škoda, že iba vtedy, ak môže sledovať Českú televíziu a jej prvý program. Pretože sieť profesionálov, domácich regionálnych spravodajcov maňazment predchodkyne Václava Miku rozprášil už v prvých hodinách po nástupe do funkcie.

S nimi zrušil aj sledované náučné a poučné, teda verejnoprávne relácie, ktoré sa venovali tomu najzaujímavejšiemu, čo slovenské regióny dodnes v bohatej miere poskytujú. Je tiež podnetom na zamyslenie pre generálneho riaditeľa, či by naša verejnoprávna RTVS nemohla vysielateľ verejnoprávny program, akési „putovanie po Slovensku“ vyrábané modernou HD technológiou a s perfektnou scenáristikou, ako aj so zaujímavými aktérmi – mladými, populárnymi hercami. Nie, to nie je sci-fi. Tento program celé leto vysielala komerčná televízia! Je smutné, že jeho výroba je platená zo štátnych financií, teda súkromníka takmer nič nestála. Je naozaj neskromné prosiť či žiadať, aby občania nášho Slovenska za peniaze, ktoré odvádzajú štátu, dostali vo svojom verejnoprávnom médiu konečne aj takéto programy?

Karikatúra: (am)
Ivan BROŽÍK

Liberáli neoplývajú tvorivou invenciou pri navrhovaní zákonov

Sterilizácie zdarma vôbec nie sú zadarmo

Poslankyňa Národnej rady Slovenskej republiky Lucia Nicholsonová (SaS) navrhuje bezplatné sterilizácie. Zjavne tak iba „oprášila“ návrh zákonnej normy z marca 2011, v ktorej liberáli navrhli z verejných prostriedkov preplácať sterilizácie žien z takzvaných „vylúčených spoločenstiev“.

V novom návrhu zákona sa nič o takýchto spoločenstvách (rozumieť – rómskej komunite) síce nehovorí, ale to, že smeruje do ich radov, je zrejme už na prvý pohľad. „Osoby, ktoré majú minimálne štyri deti, a osoby staršie ako 35 rokov s minimálne tromi deťmi by sterilizáciu mohli podstúpiť bezplatne,“ uvádza sa v spomínanej „norme“.

■ POPLATNOSŤ ČI NAIVITA

Vyrovnáť sa s nadmernou pôrodnosťou v rómskych komunitách je dôležitou spoločenskou úlohou. Zaráža, ak bývalá predstaviteľka ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny považuje za vhodné a účelné liberalizovať proces sterilizácií takým spôsobom, že zo zákona

zruší akékoľvek zábrany. Plánovanie rodičovstva je prejavom zodpovednosti; naopak nezodpovednosťou je privádzať na svet deti bez ohľadu na to, či ich rodina dokáže uživiť, postarať sa o ne a vychovať z nich platných a slušných členov spoločnosti.

Cena jednej sterilizácie sa v súčasnosti pohybuje v rozpätí od 300 do 500 eur. Súkromné zdravotné zariadenia majú ceny oveľa vyššie. Návrh zavádza aj novú možnosť pre osoby, ktoré

ČO INÍ NEPÍŠU

patria k národnostným menšinám. Informovaný súhlas by mal byť písaný v jazyku národnostnej menšiny, ku ktorej patria. Týmto opatrením by sa mala zjednodušiť práca zdravotníckych pracovníkov, ktorým vyplýva v zmysle zákona o zdravotnej starostlivosti povinnosť poskytnúť poučenie o informovanom súhlase zrozumiteľne, čo v prípade osôb národnostnej menšiny môže byť problematické, ak úplne nerozumejú informovanému súhlasu len v štát-

nom jazyku,“ konštatuje správa k návrhu zákona.

■ LEKÁRI PO RÓMSKY?

Žiadať od vysokoškolsky vzdelaných zdravotníkov, aby boli schopní v jazyku Rómov predkladať tlačivá ženám, ktoré nič nevedia o plánovanom rodičovstve, je prinajmenej trúfalosť, ak nie urážka. Na druhej strane, od nerozvážnych žien či vlastne od nezodpovedných rodičov nežiadame nič. Nielen to, aby vedeli komunikovať v jazyku štátu, od ktorého poberajú sociálne dávky, ale ani zodpovednosť voči vlastnej rodine a vlastným deťom. Bezplatnosť sterilizácií iba ak zatraktívni doteraz aj tak rušný sexuálny život v našich osadách. Napokon, zostáva tu aj otázka, či takýto návrh korešponduje s duchom tradičných rodinných hodnôt, ktoré sú na Slovensku nateraz všeobecne uznávané. Lucia Nicholsonová prezentuje návrh zákonnej normy, ktorá je kontraproduktívna a nehumánna.

Ján ČERNÝ

NÁZORY

Radičovej coming out

Roman MICHELKO

Coming out je termín, ktorý sa bežne používa v psychológii. Kto prejde coming outom, zväčša prestane utajovať nejakú skutočnosť, ktorú zakrýva, pretože je v jeho okolí ťažko akceptovateľná, a s ktorou sa musí aj sám vnútorne vyrovnáť.

Najčastejšie prechádzajú coming outom geovia či lesby, ktorí/é po dlhých rokoch zapierania svojej prirodzenosti konečne vyjdú pred svojim okolím s pravdou von. Toto priznanie si pravdy o sebe na jednej strane pôsobí veľmi uvoľňujúco, človek prestane žiť v klamstve, nemusí nič predstierať a musí si postupne zvyknúť na svoju novú rolu v spoločnosti. Na druhej strane, cesta naspäť je

už nemožná a determinuje ho to v mnohých ďalších rozhodnutiach a, samozrejme, ovplyvňuje aj celý jeho ďalší život.

Niečo podobné sa v týchto dňoch prihodilo aj našej expremiérke Ivete Radičovej. Po rokoch vzťahu, ktorý bol verejným tajomstvom, oficiálne potvrdila svoj vzťah s exporadcom, ktorý je navyše bývalým kňazom, ba dokonca rehoľníkom. Na jednej strane ju tá pravda oslobodila, na druhej strane, a to je paradox paradoxov, verejné oznámenie svojho vzťahu bolo akoby skordinované s prieskumom verejnej mienky, ktorý ju pasoval na najhorúcejšiu kandidátku v nadchádzajúcich prezidentských voľbách. Je otázne, či to bola náhoda

alebo to bolo skordinované, každopádne to znamená koniec jej reálnym prezidentským ambíciám. Treba si totiž uvedomiť, že Radičovej partner

KOMENTÁR

Marián Baláž síce z pastorácie odišiel, ale stále ostal kňazom a zložil aj večné sľuby, je teda aj rehoľníkom. Je pravda, že už pred viac ako dvoma rokmi podal do Vatikánu (Svätému Otcovi) žiadosť o zrušenie celibátu a anulovanie večných sľubov, ale dosiaľ kladná odpoveď neprišla.

V praxi to znamená, že prezidentské ambície Ivety Radičovej sú tým pochované. Slovensko je dnes relatívne li-

berálna krajina, kandidátke na prezidenta voliči v zásade tolerovali „trvalý konkubinát“ s jej predchádzajúcim priateľom, ale trvalé súžitie s katolíckym kňazom a rehoľníkom, to už je celkom iné sústo. Navyše, za týchto okolností by nemohla katolícka cirkev mlčať. Už v čase, keď Marián Baláž odchádzal z rádu, boli vyhlásenia predstaviteľov Rádu menších bratov – františkánov veľmi rozpačité. A v prípade, že by mal byť partnerom hlavy štátu, celá kauza by nabrala úplne iné rozmery. Nehovoriac o tom, že Vatikán je subjekt medzinárodného práva a takáto skutočnosť by mohla viesť k rôznym diplomatickým faux pas. Čo je však najpodstatnejšie, Slovensko nemožno posudzovať z optiky Bratislavy. To, čo by kandidátovi možno prešlo v Bratislave, už nie je akceptovateľné na Kysuciach, Orave, Spiši či Zemplíne.

No a nakoniec je tu ešte jedna okolnosť. Kandidáti na prezidenta budú pod obrov-

ským drobnohľadom, médiá i rivali celý ich život – súkromný či profesijný prelustrujú do poslednej nitky. Iveta Radičová veľmi dobre pochopila, že politika nie je žiadna gentleman-ská hra. Jej oponenti použijú v súboji s ňou akýkoľvek argument a ak by sme aj pripustili, že by to slovenským voličom neprekážalo, je veľmi otázne, či je ona sama dostatočne psychicky odolná, aby dlhé mesiace odolávala hrubému ataku na jej najvnútornejšie súkromie a hlavne, či by jej to vôbec stálo za to.

Osobne si teda myslím, že sa tajnička okolo prezidentských kandidátov čiastočne vyjasnila a jeden z top kandidátov je už mimo hry. To samozrejme zamieša karty a prinúti ostatných aktérov meniť stratégie. Po dnešku je teda veľmi pravdepodobné, že Fico ostane naďalej premiérom a Smer postaví iného kandidáta. Viac o tom určite budeme vedieť takto o rok. Tak sa nechajme prevkapiť.

Zápasíme o udržanie sa v prvej európskej lige

Stanislav HÁBER

Eurozóna už dlhší čas odoláva predstávam o jej reštrukturalizácii s tým, že dôjde k vylúčeniu niektorých jej členov z južných regiónov. Dôvody na udržanie jednotného menového priestoru sú zjavne len politické. Preto vznikajú úvahy, ktoré hovoria o užšej kooperácii tých krajín, kde je euro spoločným platidlom. A práve tieto politické kritériá môžu zúžiť počet členských štátov. Dlhodobou je jasné, že sever Európy nebude schopný vyrovnávať rozdiely estakády južných štátov s horšou finančnou disciplínou. Napriek tomu nemecká kancelárka Angela Merkelová nie je za radikálne či rozhodné riešenia a hovorí o dlhej, ťažkej ceste pri znížení dlhov.

Čo z toho vyplýva pre Slovensko, naznačil premiér Robert Fico pri návrhu štátneho rozpočtu na budúci rok, keď deficit verejných financií má konečne klesnúť pod tri percentá verejných výdavkov. Naša finančná disciplína môže byť tou devízou, ktorá nás udrží v elitnej skupine štátov platiacich eurom. V eurozóne sa zubami-nechtami budú usilovať udržať aj tie štáty, o ktorých sa už viac ako dobre vie, že ich sanácia bude takmer nemožná. Ukázalo sa to už vo vyjadreniach bývalého talianskeho premiéra. Silvio Berlusconi varoval svojich krajanov pred výstupom z eurozóny. Takýto krok dokonca považuje za „pád historického projektu zjednotenia Európy“.

Užšia integrácia štátov Európskej únie však môže nahradiť tento Berlusconiho pád projektu zjednotenej Európy vyššou kvalitou. Jednoducho sa politicky prekryje potreba odčlenenia inak sa ekonomicky a finančne správajúceho severu od prepadliska

POZNÁMKA

južných oblastí Únie. Grécko, Taliansko, Španielsko, Portugalsko a aj Írsko budú musieť zabojsť, aby sa v eurozóne udržali.

Slovenská pozícia v tomto európskom zápase má viacero rizík. V prvom rade je však dôležité aj naše vlastné uvedomenie si toho, čo sa vlastne deje.

Iná cesta momentálne pre nás

neexistuje, než snaha udržať sa v eurozóne za každú cenu. A želanie je matkou skutkov. Podmieňuje aj legislatívne iniciatívy ministra práce a sociálnych vecí Jána Richtera, ktorý presadil zmenu odvodov do druhého dôchodcovského piliera z deviatich na štyri percentá aj v parlamente. Pomôže to verejným financiám, a teda celkovému štátu.

Návrh ministerstva financií na zrušenie rovnej dane je na spadnutie, keďže ani nové dôchodkové zmeny nebudú stačiť na zníženie deficitu pod tri percentá. Ukazuje sa, že trvanie pravicovej, dnes opozičnej scény na rovnej dani bola zbytočná zanovitosť. Ani iné vyspelé štáty nezavádzajú tento inštitút, lebo je jednoducho v praxi neudržateľný. Diferenciácia daňových pásiem umožňuje solidarne správanie sa celého systému, ak sa zďaňuje viac tam, kde sa aj viac tvorí. Vôbec to neznamená, že Slovensko stratí niečo zo svojej príťažlivosti. Tá je daná totiž najmä našou lacnou pracovnou silou.

AKO BOLO, ČO BOLO

V auguste sme si pripomenuli nedožitú deväťdesiaty spisovateľa Vladimíra Mináča. Odznali vážne slová o spisovateľovej osobnosti. V televízii odvysielali medailón Pod hasprunskou hruškou. Všetko bolo smrteľne vážne, ale Baťko, ako sme ho volali, bol aj srandista. Najvýstižnejšie ho charakterizoval Štefan Moravčík: „Sadol si pod slivku a rozprával ako boh. Bol to mysliteľ, akých je málo. To, čo vedel a zažil, rozdával rád a celkom nezištne. Keď išlo o kamaráta alebo o vec, vedel poslať do riti aj veľkého inkvizitora Lajoša Pezlára.“

V sedemdesiatych rokoch Mináča zvolili za predsedu Matice slovenskej. Spolu s politicky nespoľahlivými matičiarmi sa aj on dostal pod starostlivý dohľad vládnych ideológov. Ideologický tajomník Pezlár patrila medzi najzúrivejších. Augustín Maťovčík spomínal, ako Baťko s matičiarmi rokovali kdesi na chate.

Profesor Karol Rosenbaum bol znamenitý imitátor. Napodobňoval kápa päťdesiatych rokov Karola Bacilka a neobišiel ani postrach rokov sedemdesiatych – veľkého inkvizitora Lajoša. Režim mal všade svoje uši. Hneď na druhý deň Mináča pozvali na Ústredný výbor KSS a spýtovali sa ho, kto si to

dovoliť napodobňovať súdruha Pezlára.

„No čo? Asi som to bol aj ja. Ak chcete, môžem vám to zopakovať!“ odpovedal Baťko. Potom sa na vec zabudlo. Podobne ako sa zabudlo aj na cirkus, ku ktorému došlo pri kladení vencov na Námestí SNP. V prvom rade pred partizánskymi sochami Jána Kulicha nechýbal ani Pezlár. Mináč sa na námestí

objavil celkom náhodou. Hneď spustil zostra: „No pozrime sa, zas je tu ten aparátický k...t.“ A Lajoš sa dal na útek. Chcel to Mináčovi vrátiť na zjazde slovenských spisovateľov. Tam však všetko prebiehalo podľa okrídlenej vety básnika Vlada Reisela: „My si tu takto pekne pijeme a vonku zúri socializ-

Vlado kontra Lajoš

Peter VALO

mus.“ A Mináč Pezlára privítal írečito: „Ahoj, ty k...t!“ Lajoš chcel byť vtipný. V príhovore k spisovateľom povedal čosi ako: „Vážení súdruhovia spisovatelja. Ja som mal pocit, že ma tu nik nepozná, ale to nie je pravda. Naopak práve Vladimír Mináč ma spoznal a prihovoril sa mi slovami: Ahoj, ty k... t!“ Lajošove doznatie vyvolalo všeobecnú veselosť, lebo sa

sám konečne tituloval prívlastkom, s ktorým ho spájala väčšina prítomných.

Keď sa Lajoš sťažoval na najvyšších miestach, Baťko zvykol reagovať po svojom: „Môžu ma bozať!“ Bohémsky enfant terrible Mináč bol povstalec, poslanec a poriadny spisovateľ v jednej osobe. Váž-

nosť požíval aj v očiach najvyšších, preto si mohol dovoliť viac ako iní. Spolu s Jánom Solovičom podržal proti všemocnému Lajošovi aj dvojicu L+S. Milan s Julom uviedli úspešné predstavenie podľa jeho Výrobcu šťastia. Možno aj preto autori spomínaného dokumentárneho televízneho filmu o Mináčovi oslovili aj Milana Lasicu. Škoda, že akosi pozabudol

spomenúť spoluprácu s Baťkom na tomto divácky úspešnom predstavení... Je pozoruhodné, že počas „nežnej revolúcie“ bol pre jej protagonistov tŕňom v oku väčšmi rebelujúci Mináč ako jeho úhlavný nepriateľ, hlavný ideológ Ľudovít Pezlár.

Potešilo ma, keď som sa dopočul, že sa Mináčov syn Vlado rozhodol zvolať otcových kamarátov, aby si pospomínali na zážitky s otcom. Možno si niekto spomenie, ako sa na posedení pri jednej z mnohých Slovesných jarí v Martine pokúsila Baťka vytočiť jedna úspešná herečka. Nonšalantne si kľakla pred ním na stôl a pridvihla sukňu. Baťko zodvihol tvár od neodmysliteľnej vodky a pokojne sa obrátil na susedov: „Zložte ju, lebo spadne!“ Ako a kto ju zložil, to si nepamätám, viem len, že Vlado Mináč ďalej pokračoval vo svojich múdрых úvahách. Dúfam, že sa pri stretnutí Mináčových kamarátov vyvalí aj ríava žartovných spomienok a vznikne úsmevná knižka o skvelom človekovi a spisovateľovi.

V minulom režime pozitívne spomenúť prvú Slovenskú republiku (1939 – 1945) znamenalo koľdovať si o väzenie, v lepšom prípade o kádrový postih. Ak sa toto obdobie spomenulo, tak iba ako klérofašistický slovenský štát, prípadne vojnový alebo takzvaný. Naopak, vyzdvihovanie Slovenského národného povstania bolo povinnosťou, ktorá mu nekritickým zveličovaním a jednostranným prístupom medzi obyvateľmi urobila skôr medvediu službu.

Hľaďme na dejiny bez predsudkov

Pozitívne, prípadne negatívne skúsenosti tých, čo toto obdobie a jeho deje prežili na vlastnej koži – pravda o ňom – sa šírili skôr ústnym podaním. Už na novembrových námestiach v roku 1989 sa objavovali slovenské zástavy a prvé nesmelé návrhy na prehodnotenie prvej Slovenskej republiky. Dodnes sa hlásnici historickej objektivity nedočkali, aj keď masmédiá upustili od označenia klérofašistický, vojnový, aj takzvaný. Objavil sa však nový fenomén – Slovenský štát začali písať s malým písmenom s. Nevieť si to gramaticky odvodiť, azda nám to vysvetlí jazykovedný ústav. I keď máme demokraciu a cenzúra bola zrušená, vyjadrenie bežného občana pri spomenutí tohto obdobia našich dejín je stále sprevádzané strachom a stíšeným hlasom.

Ale aj tak sa mnohí, ktorí sú ihneď označovaní za klérofašistov a nacionalistov, dožadujú objektívneho, historického, vedeckého zhodnotenia prvej Slovenskej republiky bez predsudkov. Privítali by besedu vo verejnoprávnom rozhlase, prípadne v televízii, kde by besedovali odborníci z oboch táborov aj s možnosťou vyjadrenia sa poslucháčov. V súčasnosti sa preferuje Oral history, ale treba sa poponáhľať, lebo priami svedkovia spomínanej doby už vymierajú...

Samozrejme, k tejto problematike patrí aj osobnosť prezidenta prvej Slovenskej republiky Dr. Jozefa Tisa, ktorý si podával ruky s Hitlerom. Práve tak ako často zvelebovaní funkcionári obdobia budovania socializmu so Stalinom. A ďalší sa objímali s Brežnevom.

Takže, na pomyselnú váhu treba položiť klady aj zápor, aj všetko ostatné, čo s tým súvisí. Niektorí funkcionári prvej Slovenskej republiky sa určite tiež obohacovali – tak ako tí dnešní. Korupcia bola aj bude, ale je potrebné zmerať jej silu a dosah s tou dnešnou. Je ako burina, ktorú vytrháte, no semienka, ktoré zapustila, znova a znova vyrastajú.

Prezident Tiso sa často označuje za vojnového zločínca. Konečne by nám naša slobodná a demokratická tlač mohla o tom uverejniť nezvratný dôkaz, ako sa hovorí čierne na bielom. Prezident Tiso sa často spomína v súvislosti s prokurátorom Antonom Rašlom. Ten sa svojím postojom pravoverného komunistu a nadprácou v procese s prezidentom prvej Slovenskej republiky pričínal o jeho potupnú smrť. Nadprácu vykonával aj v ďalších procesoch z päťdesiatych rokov, najmä keď sa odvolal po vynesení rozsudku nad členmi Bielej légie, a tým dosiahol, že pôvodný rozsudok nad mladými študentmi bol zmenený na popravu. A tento zločinec nebol po roku 1989 vôbec súdený, jeho obeť si médiách mohli vypočúť jeho arogantné vyjadrenia, že konal len v rámci platných zákonov – ale aj na rozkaz! Presne to isté hovorí aj vojnový zločinec László Csatáry, ktorý azda bude súdený tak ako česká prokurátorka z procesu s Miladou Horákovou.

Margita KÁNIKOVÁ

Prokuratúra obvinila bývalých ministrov za škody v chránených tatranských dolinách Lykožrútom sa kalamitné drevo máli, ničia celý národný park

Jozef HAJSTER - Foto: archív

Tohtoročné letné horúčavy akoby ešte vystupňovala nemenej horúca informácia o tom, že prokuratúra vznesla obvinenie proti bývalým ministrom životného prostredia Lászlóvi Miklósovi (SMK) a Jaroslavovi Izákov (SNS). Podľa nej ohrozili a poškodili životné prostredie v súvislosti so známym problémom rozmnoženia lykožrúta po veternej kalamite v roku 2004 v tatranskej Kôprovej a Tichej doline. J. Izáka okrem toho obvinila aj z marenia úlohy verejným činiteľom.

Škodca, ktorý ničí slovenské lesy.

Na prokuratúre sa tak po rokoch váhania a sporov uzniesli, že bývalí ministri životného prostredia mali rozmnožovanie lykožrútov zastaviť povolením výrubu padnutých stromov. Výsledkom sú nemalé ostrovy vyschnutých smrekov aj v iných častiach Vysokých Tatier, ktoré sa navyše z roka na rok zväčšujú. Podľa niektorých údajov je vraj už takto poškodených 70 tisíc hektárov lesa, podľa iných 11 tisíc a prokuratúra tvrdí, že škoda spôsobená lykožrútom sa už vyšplhala na 13 miliónov eur.

■ LYKOŽRÚTOVÁ KALAMITA

V Tatranskom národnom parku sa už nehovorí o veternej, ale o lykožrútovej kalamite. Kde a kedy sa tieto expanzívne škodce lesa zastavia, dnes nevie nikto povedať. Nemožno preto vylúčiť, či sa nestane to najhoršie a lykožrúty nakoniec nezničia, keď nie všetky, tak podstatnú časť tatranských smrekových porastov. Vzhľadom na celkovo zhoršujúci sa stav smrekových lesov je dobré, že sa o tento vážny problém opäť začala zaujímať široká verejnosť.

Rozseknúť tento spor nebude pre súd ľahké. Lesníci a prokuratúra tvrdia, že v rukách majú tromf v podobe klauzuly o krajnej núdzi, ktorá je podľa dozorujúceho prokurátora Ladislava Hannikera nad zákonom o ochrane prírody. Súdný verdikt tak rozhodne nielen o tom, či sú bývalí ministri v dvoch vládnych kabinetoch vinní, ale pôjde aj o verdikt so širším dosahom, lebo kauzu sprevádza dlhoročná ostrá polemika lesníkov a ochranárov. Bude to precedens, ktorý určí, ako v takýchto prípadoch postupovať v budúcnosti.

Proti ťažbe dreva sa postavila aj Európska únia a pred niekoľkými týždňami s takýmto postupom súhlasil aj Krajský súd v Žiline. Bývalí ministri životného prostredia, aj ten súčasný – Peter Žiga, si spolu s ochranármi myslia, že zákaz výrubu poškodených stromov bol namieste. Prokuratúra pri vznesení obvinenia vychádzala zo znaleckého posudku Národného lesníckeho centra, ktoré zastáva názor, že ťažiť sa malo. V prípade lesníckeho pracoviska je takýto záver očakávaný. Ochránari sú samozrejme nahnevani, že neboli vypočutí aj oni, prípadne príslušní vedeckí pracovníci ani znalecké pracoviská v odbore ochrany prírody, pretože zvolenské lesnícke centrum takým nie je. Prokurátor L. Hanniker na adresu ochranárov uviedol, že „ich názor je len ich názorom“, lebo nemajú v rukách nijaké exaktné fakty, ktorými by mohli svoje názory a postoje doložiť. Ale výhonky nových listnáčov sú tiež argument, ktorý názor ochranárov o samoobnove lesa potvrdzuje.

Pozieranie smrekov lykožrútm

vo Vysokých Tatrách nastoľuje viac otázok, s akými sme doteraz neboli niekoľko generácií konfrontovaní. Veď ide o existenciu aj o bezprecedentný zásah do národného prírodného parku.

■ SKAZONOSNÉ OTÁZNIKY

Domnievam sa, že nad zákonom o ochrane prírody aj nad klauzulou o krajnej núdzi je ešte vyšší princíp spočívajúci v odpovedi na otázku, čo je a aká by mala byť rezervácia s najvyšším piatym stupňom ochrany. To je však otázka nielen pre prokuratúru, súd, ochranárov a lesníkov, ale širšie, pre celé Slovensko.

Pravda je taká, že v Tatranskom národnom parku je zatiaľ viac vidieť skazu, ktorú možno aj finančne vyčíslieť. Ďalšou otázkou, na ktorú bude musieť súd odpovedať, je, či cena za „prírodný vývoj“ nie je privysoká a či samoobnova postihnutého lesa „prírodnou cestou“ je riešením následkov veternej kalamity. Nejde ani tak o Kôprovú, Tichú či Javorovú dolinu, ale o to, že lykožrúty sa rozšírili aj mimo nich a Vysoké Tatry sa stali až príliš veľkým a zrejme aj drahým laboratóriom prirodzeného vývoja. Toto všetko by zrejme malo byť predmetom širšej diskusie aj za účasti širokej verejnosti, pretože Vysoké Tatry vzhľadom na svoj význam pre Slovensko nepatria len lesníkom a ochranárom či biznisu. Ochrane prírody vo Vysokých Tatrách treba venovať zvýšenú pozornosť aj vzhľadom na rastúcu snahu o ich väčšie komerčné využitie. Preto problémom nie sú len následky veternej smršte z roku 2004, ale aj ich nová zonácia.

Vladimír Mináč je neoddeliteľne spojený s dejinami Matice slovenskej

V národnej pamäti treba uchovať všetko dobré

Na pôde Matice slovenskej si pripomenuli predsedu tejto inštitúcie z rokov 1974 – 1990; konali sa tu matičné spomienkové oslavy nedežítých deväťdesiatin významného Slováka Vladimíra Mináča. Ministerstvo kultúry SR, Spoločnosť A. Dubčeka a Zväz protifašistických bojovníkov zorganizovali spomienkovú výstavu.

„Mináčovskú“ Akadémiu v Jozefínskej knižnici pripravil Dom Matice slovenskej v Bratislave. Niesla sa v znamení „uchovať národné dejiny bez prikrášľovania a mytológie, uchovať pohyb slovenskej myšlienky“. Zdôraznila to poetka Dana Podracká z Literárno-informačného centra. Autorka sa dlhodobo venovala esejistike a literárnym dialógom s autorom.

■ LEN JEDEN KABÁT

„V národnej pamäti sa musí uchovať všetko to dobré, ale aj podlé, čo sme prežili, inak sa nedajú pochopiť, a ani V. Mináč sa nedá pochopiť, len keď my do hĺbky pochopíme hanbu, do ktorej ich a nás vrhol klérofašistický režim – a tak pochopíme veľkosť aj tých, čo proti nemu postavili,“ uviedla poetka. Vydala osobné svedectvo o tom, ako jej V. Mináč opísal príčiny

udalosti, kvôli ktorej sa stal väzňom v Mauthausene a v Dachau a nepísal o tom, lebo sa nechcel opäť ponoriť do tej hrôzy. D. Podracká povedala: „Nosil

LETOPISY

košeľu zo žihľavy, ale len jeden kabát. Mináčov odkaz sa nám prihovára stále aj tým, že to bol celistvý, nenalomený – a tým je príbeh tohto muža v slovenských dejinách ojedinelý – nikdy sa nevzdal svojej pravdy.

■ BOJ ZA PRAVDU

Akadémiou sa nieslo ako motto Mináčovo poznanie, že slovenský štát vznikol z národného jazyka a kultúry a nie naopak. A práve pri tom všetkom, čo slovenský jazyk a kultúru previedlo cez nebezpečenstvá až po vznik štátu, bola neoddeliteľne Matica slovenská prítomná.

Autor ojedinelej encyklopedickej Slovenskej vlastivedy Drahoslav Machala pripomenul Mináča najmä ako polemika – jeho odkaz je: spor je presadzovaním pravdy, kto nebojuje za pravdu, stráca ju. A pokiaľ ide o slovenský jazyk – zápas oň je vždy politickým zápasom – a to aj v dnešnom slovenskom štáte.

Vedecký tajomník Matice slovenskej Imrich Sedlák vydal cenné svedectvo o Mináčovskom období na čele Matice slovenskej v období tvrdej, osobitne voči Matici bezohľadnej normalizácii, ktorá Martin pripravila

o najschopnejších matičiarov. Svedectvo I. Sedláka je knižne prístupné v práci Päťdesiat rokov v slovenskom národnom živote. Z nej autor uvádzal: „Mináč bol výnimočný, nikdy nebol dogmatický, nikdy nebol za bezbrehý vzťah k sovietskej, vedel rozoznať hodnoty a pseudohodnoty, nemal rád kamuflovanie a neznášal nečestnosť. Mináčovo pôsobenie v Matici bolo nádejou na lepšie časy, V. Mináč má trvalú hodnotu a čestné miesto v dejinách Matice slovenskej, patrí v plnom rozsahu do dejín Matice slovenskej.“

■ POZORUHODNÝ POHĽAD

Pozoruhodným pohľadom na osobnosť V. Mináča prispel Roman Michelko z politologického odboru MS hľadaním odpovede na otázku, či V. Mináč bol politikom: nie nebol, bol intelektuálom a rebelom. Už jeho účasť v Slovenskom národnom povstaní bola aktom, ktorý ho determinoval až do konca života. Martinské pôsobenie hodnotil ako odsunutie Mináča, príslušníka vtedajších vrcholných orgánov, do akéhosi exilu, lenže V. Mináč dokázal tam zvýšiť vplyv a zástoj Matice. V roku 1987 sa zastal – a priamo – kritikom pomerov z publikácie Bratislava nahlas, proti ktorej režim a jeho propaganda brojili. Národne a sociálne citiaca mladá generácia dnes silne pociťuje absenciu takého brilantného mysliteľa, autora, komentátora dejov. Mináčov odchod z Matice po roku 1989 nebol

ani dôstojný a ani spravodlivý, konšatoval R. Michelko. „Doba ukázala, že taká osobnosť s vplyvom na národnodemancipačný proces dnes nie je.“

Pritomní osobitne ocenili účasť syna a vnučky Vladimíra Mináča. Šéfredaktor Slovenských pohľadov Bystrík Šikula pripomenul pôsobenie V. Mináča pri prelamaní ideologickej cenzúry pri vydávaní hodnotnej slovenskej literatúry. Osobitne zaujal P. Dinka, ktorý pripomenul pozvanie V. Mináča do Vatikánu od vtedy tam pôsobiaceho kardinála Tomku. Pozvanie znelo pre „najväčšieho slovenského mysliteľa súčasnosti“ a súviselo aj s tým, že v historicky prvom vystúpení predstaviteľa cirkvi v slovenskom parlamente kardinál Tomko citoval V. Mináča. Bývalý riaditeľ Ekonomickej knižnice Boris Prochazka uviedol zásluhy V. Mináča o konanie svetového kongresu knihovníkov na Slovensku.

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč vo vystúpení zdôraznil, že Matica ako vlastenecká a nadstranícka inštitúcia hľadá a upevňuje svoje korene, a hľadá a obhajuje osobnosti zakorenené v slovenských dejinách. Spomenul aj ďalšie dôležité aktivity v roku 2013. Jednou z nich bude dvestoročná – výročí úmrtia prvého kodifikátora spisovnej slovenčiny Antona Bernoláka.

Dušan D. KERNÝ - Foto: archív V. Mináčovi sa budeme venovať aj v ďalších vydaniach SNN.

Zamestnanci zmeny v Zákonníku práce vítajú, zamestnávateľa ich odmietajú

Legislatíva nemá byť pre toho, kto sedí vo vláde

Nie všetci sú však s pripravovanými zmenami spokojní. Zamestnávateľa ich vnímajú ako „bezprecedentný útok na slovenský pracovný trh, na jeho flexibilitu“. Podľa viceprezidenta Republikovej únie zamestnávateľov Ľuboša Sirotu sú negatívnymi opatreniami napríklad obmedzenie reťazenia pracovných pomerov na určitý čas, zmena definície závislej práce, redukcia nadčasov či zavedenie platenia odvodov z dohôd. Podľa Sirotu to spôsobí ohrozenie 35 až 50 tisíc pracovných miest, následkom čoho sa môže zvýšiť nezamestnanosť na Slovensku.

■ JEDNOSMERNÁ EFEKTIVITA

Tí istí zamestnávateľa podstatne sťaženie postavenia zamestnancov na pracoviskách, ktoré sa prijalo za Mihála, nazývali ako „zefektívnenie trhu práce“ alebo „flexibilnejší pracovný trh“. Samozrejme, sme v kríze, ale pozrime sa, ako vyzeralo toto zefektívnenie trhu práce? V septembri 2011 bola miera nezamestnanosti 13,37 percenta, v júni 2012, keď zo štatistik vypadli sezónni pracovníci, to bolo 13,34 percenta. Nižší zásadný posun, žiadna flexibilita. Jozef Mihál však

Martin MITOŠINKA – Karikatura: Peter GOSSÁNYI

Zákonník práce čakajú opäť zmeny. Nová vláda zo svojej ľavicovej podstaty ani nemôže akceptovať tie úpravy, ktoré sa prijali za ministrovania Jozefa Mihála a vstúpili do platnosti ani nie pred rokom. Ministerstvo pod vedením nového šéfa rezortu Jána Richtera pripravilo úpravy, ktoré prechádzajú pripomienkovým konaním a po prerokovaní v parlamente na jeseň mohli by sa dostať do praxe od januára budúceho roka.

vidí na období svojho ministerského pôsobenia samé pozitíva. Na svojom blogu napríklad dal do súvisu s lepšími podmienkami vďaka jeho novele aj fakt, že automobilky na Slovensku „masívne rozširujú výrobu, spúšťajú produkciu nových modelov a vytvárajú tisíce nových pracovných miest“. Veď hej, ale tieto nové modely, ich výroba, boli predsa ohlásené a lobované oveľa skôr; to so Zákonníkom práce a s jeho úpravami predsa nesúvisí.

Na to, že novela nemala priamy vplyv na zamestnanosť, upozornil aj štátny tajomník ministerstva práce Braňo Ondruš, podľa ktorého nové miesta ani nevytvára, ani tie existujúce nebráni. Posledná novelizácia bola robená trochu „na divoko“. Niežby vtedajší minister Mihál či zamestnávateľa nevedeli, čo chcú, skôr komunikácia a konzultácie s odborármi boli také „nasilu“. Aj tak veľmi do výsledného diela hovoriť nemohli...

Komunikácia bola poznačená aj angažovanou presvedčivosťou premiérky Ivetty Radičovej, ktorá to spočiatku „hrala“ neutrálne, neskôr priamo obviňovala odborárov a zastávala sa zamestnávateľov. V niektorých bodoch sa Zákonník práce vracia na úroveň reformy z dielne ministerky Tomanovej. Ján Richter však chce tie veci z dielne predchádzajúcej koalície vlády, ktoré sa „osvedčili“, ponechať v platnosti naďalej. Minimálnym cieľom rezortu práce bude podľa neho udržanie životnej úrovne občanov v na-

sledujúcich dvoch rokoch a jej následné zvyšovanie.

Vzhľadom na časté zmeny v takom kľúčovom zákone, ktorý má chrániť pracujúcich, však už dlhodobou rezonuje otázka, či by politici neboli natoľko ústretoví a konsenzuálne sa nemohli dohodnúť na oboch stranách politického spektra, aby zmeny v ZP neboli na programe každý rok, resp. každé volebné obdobie. Groteskne potom vyznievajú ešte stále sa opakujúce inzeráty rôznych konzultantov, ktorí ponúkajú školenia na Mihálovu novelu, pričom je jasné, že bude musieť aj tak dôjsť k ďalšej „rekvalifikácii“.

■ ČO PRINESÚ ZMENY

• Pri prepustení zamestnanca by sa mal obnoviť súbeh výpovednej lehoty a odstúpného. Zamestnávateľ má mať povinnosť poskytnúť zamestnancovi odstúpné nielen pri skončení pracovného pomeru dohodou, ale aj pri výpovedi z organizačných a zo zdravotných dôvodov.

• Výška odstúpného má závisieť od počtu odpracovaných rokov. Zamestnanec, ktorého pracovný pomer trval viac ako jeden rok a menej ako päť rokov, má mať v prípade výpovede nárok na odstúpné vo výške priemerného mesačného zárobku a aj na dvojmesačnú výpovednú lehotu. Ak pracovný pomer zamestnanca trval viac ako päť rokov,

bude mať tento zamestnanec pri výpovedi popri odstúpnom nárok aj na trojmesačnú výpovednú lehotu. Pri trvaní pracovného pomeru viac ako päť rokov a menej ako desať rokov má vzniknúť nárok na odstúpné vo výške dvoch priemerných zárobkov a odstúpné na úrovni troch priemerných miezd má patriť zamestnancovi, ktorého pracovný pomer trval viac ako desať rokov.

• Zmeny by mali nastať aj pri reťazení pracovných pomerov uzatvorených na určitý čas. Kým v súčasnosti možno pracovný pomer na uzatvorený určitý čas dohodnúť najdlhšie na tri roky a možno ho predĺžiť alebo opätovne dohodnúť v rámci troch rokov najviac trikrát, po novom by malo byť možné takýto pracovný pomer dohodnúť najdlhšie na dva roky. Zamestnávateľ ho pritom bude môcť predĺžiť alebo opätovne dohodnúť v rámci dvoch rokov najviac dvakrát. Tieto obmedzenia sa pritom majú vzťahovať aj na zamestnávanie agentúrou dočasného zamestnávania.

• Ministerstvo navrhuje znížiť rozsah práce, ktorú môže nariadiť zamestnávateľ zamestnancovi, zo súčasných najviac 150 hodín na najviac 100 hodín ročne. Zo Zákonníka práce sa má tiež vypustiť ustanovenie o tom, že vedúci zamestnanec môže vykonať prácu nadčas najviac v rozsahu 550 hodín v kalendárnom roku, ak súhlasil s rozsahom pracovného času.

Primo mihi, demum tibi

Od jednej štátnej zdravotnej poisťovne si súčasná vláda sľubuje zlepšenie zdravotnej starostlivosti a efektívnejšie využívanie verejných zdrojov, určených na uhrádzanie nákladov zdravotnej starostlivosti. Jej zámer sa, pochopiteľne, nestretáva s nadšením predstaviteľov súkromných zdravotných poisťovní ani niektorých opozičných politikov.

Podľa predsedníčky Združenia zdravotných poisťovní (ZZP), rozumej poisťovní Dôvera a Union, ktoré sú jeho jedinými členmi, K. Kafkovej, „ide o bezprecedentný útok na istoty radových občanov“. Ani podľa expredsedu výboru NR SR pre zdravotníctvo V. Novotného jedna zdravotná poisťovňa neprinesie kvalitnejšiu a dostupnejšiu zdravotnú starostlivosť. „Vyplácať majiteľov súkromných poisťovní z peňazí občanov odmietam,“ dodáva pán poslanec na margo úvah o možnom odkúpení súkromných zdravotných poisťovní štátom.

Postoj šéfky ZZP je pochopiteľný, veď vytvorením jednej štátnej zdravotnej poisťovne prídu súkromné poisťovne o nemalé zisky, ktoré nevytvárajú vlastným pričínením, ale majú ich garantované zákonom. Vytvárajú si ich od roku 2004 z verejných zdrojov, ktoré sa kumulujú výberom poistného, presnejšie zákonom stanovených povinných zdravotných odvodov od ekonomicky aktívnych občanov (za neaktívnych odvody odvádza štát). Poisťovne z peňazí, ktoré im padnú do lona bez toho, žeby pohli prstom, najprv v zmysle latinského prislovia primo mihi, demum tibi (najprv mne, potom tebe) odkroja pre svoje potreby (prevádzkové náklady plus zisk), a zvyšok ide na úhradu zdravotnej starostlivosti. No zisk zdravotných poisťovní nie je zakalkulovaný do výšky zdravotných odvodov, takže ide na úkor zdravotnej starostlivosti. Tá je zákonom definovaná ako štandardná, lebo dodnes nie je zákonom definovaná nadštandardná starostlivosť. Aj v tomto kontexte vyznieva podnikanie súkromných zdravotných poisťovní na slovenský spôsob (t. j. z verejných zdrojov) ako nepodarený žart. V zdravo fungujúcom systéme súkromné poisťovne podnikajú v zdravotnom pripoistení a v poskytovaní nadštandardnej starostlivosti, ktorú si klienti platia dobrovoľne z vlastného vrecka. S povinnými zdravotnými odvodmi, ktoré sú v skutočnosti zdravotnou daňou, ktorú vyrubuje štát, by mal nakladať len štát. Aj preto sú úvahy o jednej zdravotnej poisťovni namieste.

Oto BALOGH

Desiatkam úradov zvoní umieračik – občan už nebude blúdiť v byrokratickom labyrinte

Štát začína šetriť už aj na sebe samom

Ivan BROŽÍK – Ilustrácia: reformnavlada.sk

„Vláda Slovenskej republiky je presvedčená, že štát je veľmi drahý a pomerne neefektívny,“ vyhlásil premiér Robert Fico po rokovaní vlády o reforme verejnej správy. Cieľom tejto reformy spolu s bojom proti daňovým únikom a efektívnym čerpaním eurofondov je pozitívny vplyv na štátny rozpočet.

Napriek niektorým zlepšeniam v minulom období sú občania pri vybavovaní záležitostí na úradoch stále vystavení rôznym formám stresu z byrokratických postupov. Pripravujú sa preto rozsiahle systémové zmeny v štátnej správe. Tie sú nevyhnutné najmä vzhľadom na súčasné verejné financie. Musia však ísť ruka v ruke s efektívnosťou, modernizáciou a elektronizáciou úradov. To je podstatou vládneho programu ESO – Efektívna, Spolahlivá a Otvorená štátna správa. Pre občanov by už len samotná elektronizácia, ktorú by mali hradiť najmä európske fondy, znamenala okrem iného aj to, že štát bude doklad od občana pýtať iba raz. Zriadiť sa má aj telefonické centrum pre občanov, kde sa dozvedia všetko potrebné.

■ NA JEDNOM MIESTE

Základným princípom nových opatrení a novej štruktúry verejnej správy bude pravidlo „všetko v jednom, jedno všade“. Občan si bude môcť akúkoľvek svoju vec vybaviť na jednom mieste a zároveň na ktoromkoľvek mieste. Vytvorí sa jednotná sieť – Centrum verejnej správy, ktorá bude voči občanovi predstavovať jeden inštitút zastupujúci štát. Všetky úrady v lokalite príslušného centra budú pôsobiť v jednom, prípadne v minimálnom počte objektov. V súvislosti s tým bude potrebné myslieť na prepojenosť informačných systémov. Po reforme verejnej správy s názvom

ESO by vybavovanie na úradoch malo každého občana štát o polovicu menej peňazí aj času. Šetriť by však nemal len občan, ale zásadným spôsobom aj štát. Ministerstvo vnútra vypočítalo, že do roku 2016 by sa malo na štátnej správe ušetriť 700 miliónov eur.

■ ČO SA BUDE MENIŤ

Podstatou reformy je redukcia 613 úradov miestnej štátnej správy na 79 okresných úradov. „Tieto okresné úrady budú pokrývať celú miestnu štátnu správu, ktorá je dnes realizovaná

osem krajských organizácií, ktoré sa budú starať o fungovanie všetkých štátnych úradov v kraji. Utvoríť by sa mali aj kontaktné centrá pre občanov, v ktorých vybavujú všetko, čo sa týka štátnej správy. Zároveň by už ľudia nemuseli cestovať na úrad v mieste svojho trvalého pobytu, ale budú sa môcť obrátiť na kontaktné centrum kdekoľvek na Slovensku.

Minister vnútra Robert Kaliňák tvrdí, že nejde o žiadny experiment, ale základy pre ESO vznikli už počas prvej vlády Roberta Fica. Oveľa zásadnejšia bude druhá fáza celej reformy, o

na území obvodu alebo okresu viacerými miestnymi štátnymi orgánmi. Preto dôjde k zrušeniu špecializovanej štátnej správy aj na miestnej úrovni a všetky tieto orgány budú skoncentrované pod okresný úrad,“ vysvetlil premiér Fico. Zároveň by malo vzniknúť

ktorej sa ešte len bude rokovať. V nej by sa mali spojiť štátne úrady s niektorými úradmi, ktoré v súčasnosti patria pod obce a mestá. Audit fungovania štátnej správy, ktorý by mal do tejto otázky priniesť viac svetla, bude hotový až v júni 2013.

František Vnuk: „Čím je človek ďalej od vlasti, tým viac precítiťuje spojenie s ňou!“ Najpriamejšia cesta je cesta statočnosti

Mal dvadsaťtri rokov, keď emigroval do cudziny. Druhým domovom sa mu stala vzdialená Austrália, manželkou Austrálčanka írského pôvodu, s ktorou si založil veľkú rodinu – má troch synov a päť dcér. Od roku 1990 sa každoročne vracia na Slovensko, kde sa 8. apríla 1926 narodil v Červenom Hrádku. Stal sa vysokoškolským pedagógom, docentom na technike v Adelaide i na bohosloveckej fakulte v Bratislave. Napísal množstvo kníh a objavil pre slovenskú historiografiu nový rozmer nazerania. Bez ideologického nánosu, bez cudzích vplyvov. Pápež Ján Pavol II. ho vyznamenal povýšením na rytiera Rádu Gregora I. Veľkého. František Vnuk sa v týchto dňoch lúči so svojou domovinou.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

• Čím je pre vás Slovensko?

Slovensko je krajina môjho detstva a mladosti i kus mojej bytosti. Je dar. Človek má iba jednu domovinu a jej cenu si začína vážiť, keď ju stratí. Spomínam si na poľského básnika Adama Mickiewicza. Vo vyhnanstve v Paríži napísal skvelý národný epos Pán Tadeáš, ktorý sa začína slovami: „Otčina moja, ty si ako zdravie, ako treba ceniť ťa, vie opravdivo len ten, kto ťa stratil.“ Aj ja si myslím, že človek čím je vzdialenejší od rodnej vlasti, tým viac precítiťuje spojenie s ňou. Slovensko mi veľmi chýbalo. Videl som mnohých emigrantov, ako nedokázali v sebe potlačiť nostalgiu a niekedy ich to hnalo priam do zúfalstva. Niektorí dokonca skončili v ústave pre choromyselných. To porovnanie rodnej zeme so zdravím je veľmi zaujímavý jav, skutočne veľmi priliehavé. Nikdy som sa neprestal cítiť Slovákom, hoci som sa stal austrálskym občanom a som lojálny a vďačný krajine, ktorá ma adoptovala. Ale nikdy som neprestal cítiť podľžnosť voči krajine, kde som uzrel svetlo sveta a kde som strávil svoje prvé roky.

• Aj vaše dielo je takmer celé venované Slovensku.

Pokladal som to za svoju povinnosť a týmto spôsobom som sa usiloval pomôcť a odvďačiť mojej rodnej zemi. Svoju úlohu v cudzine som chápal tak, aby sme my emigranti boli hlasom tých, ktorí boli umlčaní a robili to, čo oni robíť nemôžu.

• Wikipédia vo vašom životopise uvádza jediné kritické stanovisko voči vám – a to riaditeľa Múzea židovskej kultúry v Bratislave prof. Pavla Mešťana, v rokoch 1968 – 1989 profesora Vysokej stranickej školy ÚV KSS v Bratislave. Čo sa týka holokaustu zaraďuje vás medzi tzv. „ľudových rozprávačov“ a vyčíta vám tvrdenie – národný socializmus na Slovensku existoval len vo verbálnych prejavoch Tuku, Macha a ďalších, Slovenský štát bol v skutočnosti „vojnovou demokraciou“. Súhlasíte s jeho kritikou?

Keď to robí pán Mešťan, tak sa vôbec nečudujem. Veď on bol normalizátorom až do pádu režimu. Teraz je riaditeľom Židovského múzea, odborníkom na antisemitizmus a útočí presne na istých ľudí, ktorých kádruval a trýznil za vlády komunistov: katolíkov alebo kresťanov, emigrantov a národne cítiacich ľudí. Toto sa môže stať iba na Slovensku.

• Prečo ste sa ako vyštudovaný bankský inžinier dali na štúdium histórie?

Vždy som mal záujem o históriu a literatúru, ale nie taký hlboký, aby som si ich volil ako povolanie. Spočiatku som sa len zapísal na históriu, no upútala ma od samého začiatku. V Austrálii som videl celkom iný prístup k dejinám. Novým bolo pre mňa to, že

na prednáškach na univerzitnej úrovni sa do histórie dejín vnášala aj filozofia. Presvedčil som sa, že naše dejiny potrebujú skutočne nový pohľad. Postupne som si urobil diplom z histórie a keď som už bol lektorom a neskoršie docentom na Inštitúte technológie (teraz je to University of South Australia), tak

som mal dosť veľa voľného času i možnosť zísť do európskych archívov. Ako docent som mal každý siedmy rok nárok na rok platenej študijnej dovolenky. Najviac som navštevoval národné archívy vo Veľkej Británii, kde som mohol nahliadnuť do hlásení britských diplomatov pôsobiacich v Československu i v Bratislave. Prístupné boli aj nemecké archívy, hlásenia nemeckých diplomatov a špeciálnych agentov a z nich som si mohol vytvoriť celkom iný a podľa mňa pravde a skutočnosti zodpovedajúci obraz politického vývoja na Slovensku. No a keď som potom išiel do dôchodku, mal som iba 59 rokov, tak som sa úplne venoval histórii.

• Aj na Slovensku?

Pošťastilo sa mi byť docentom cirkevných dejín na Cyrilo-metodskej bohosloveckej fakulte v Bratislave, kde som sa predovšetkým venoval postaveniu katolíckej cirkvi počas komunistického režimu.

• Všetky vaše knihy sú späté s históriou Slovenska. Či ide o cirkev alebo o politické dianie na Slovensku. Je teda naša história pre profesionála zaujímavá?

Je veľmi zaujímavá, dokonca čím ju človek hlbšie študuje, tým je zaujímavejšia. História je záznam ľudských činov, ľudských omylov, hrdinstva i zbabelosti, tam je človek odhalený v tej najprirodzenejšej forme. Cicero povedal, že história je učiteľkou života. Skutočne, keby politici študovali históriu, toľkým omylom by sa mohlo predísť. Tam sú príklady hrdinskosti, sily, slabosti, intríg, statočnosti a vždy vidno ich ovocie. Vo väčšine prípadov najpriamejšia cesta

je cesta statočnosti, často cesta, na ktorej treba robiť nemilé kroky, ústupky, ale výsledok je vždy primeraný úmyslom a činom.

• Jedno vaše dielo sa zaoberá sprisahaním voči prvej Slovenskej republike v roku 1944. V slovenskej historiografii sa však nič také nevyskytuje. Na základe čoho vzniklo?

Moja prvá diplomová práca

a dokonca ich letopočet sa začínal od založenia Ríma, ktorého zakladateľmi boli vlčicou oddojčení bratia Romulus a Remus. To celé bolo mýtus. Grécke začiatky, to je veľmi krásna mytológia opísaná v Homérových eposoch. Alebo naši susedia, kde tí začínali svoju históriu? Praotec Čech, hora Říp, Přemysl oráč, Libuša – to sú všetko báje, ale nijaký Čech sa od toho nedíšancuje. Lebo keď je my-

tológia užitočná a má integrujúci element alebo vie národ duchovne povzniesť, je celkom užitočnou vecou. Keby sme mali hovoriť o mytologizujúcich historikoch, tak skôr by som medzi nich zaradil všetkých tých, čo papagájovite rozvádzali tézy strany a mysleli si, že robia históriu.

• A ako hodnotíte slovenskú historiografiu?

Historiografia je taká, akí sú historici, čo ju tvoria. Starí historici, vychovávaní ešte za totality, ktorí získali diplomy a odmeny za rozvádzanie straníckych téz za to, že písali knihy a články na rozličné pochybné témy, pričom zvelebovali veľkých hrdinov od Stalina až po Brežneva, títo ľudia sa veľmi ťažko budú díšancovať od svojej minulosti. Radšej budú lípnúť na svojich omyloch, než by si priznali chybu. No a títo ľudia vo veľkej miere ešte stále sú vo vedúcich funkciách najmä v Historickom ústave SAV. Ďalší sú na univerzitách, z iných sa stali korešpondenti alebo mienkotvorní novinári. To je jedna skupina. Lenže vyrastá tu mladá generácia, ktorá mala prístup k zahraničnej literatúre, a tá už začína vidieť veci celkom ináč. Medzi mladými historikmi máme naozaj niekoľko odvážnych osobností, ktoré veľmi pekne rozvádzajú názory a pohľady na slovenskú minulosť. A v tom vidím nádej. Nemôžeme čakať, že vývoj sa naraz zvráti, ono to musí ísť postupne.

• Na budúci rok uplynie 150 rokov od príchodu vierozvestov sv. Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu. Ako hodnotíte ich odkaz pre Slovákov?

Sv. Cyril a Metod a ich misia na Slovensku má v našich dejinách

monumentálny význam. To, čím sme, je vo veľkej miere zásluhou ich diela. Neboli prví, čo u nás hlásali kresťanstvo, no prví, ktorým ľud rozumel. Ich mentalita bola celkom iná než kňazov latinského obradu. Ukázalo sa, že byzantské metódy boli nášmu charakteru oveľa bližšie. Je známe, že napríklad mariánska úcta, ktorú šírlili, mala u našich predkov osobitnú priťažlivosť k viere. Rovnako ako misionársky, dôležitý bol politický a nadovšetko kultúrny význam ich misie. Už to, že nám priniesli písmo, prvé preklady Sv. písma do reči Slovanov, že liturgia v slovenskej reči, ktorá sa tu konala, bola rovnocenná s latinskou či gréckou liturgiou, je priam unikátny príklad dôležitosti, ktorou presiakli do duše národa a pomohli mu prežiť nasledujúce nešťastia. Toto je to dedičstvo otcov. Toto je to poslanstvo, s ktorým oni prišli. A potom, priniesli zákony a pravidlá, ktoré do administratívy vniesli určitý poriadok a systém. Je pre nás veľkým nešťastím, že táto misia nemohla ďalej pokračovať. Úspech Cyrila a Metoda vyvolal žiarlivosť medzi nemeckým duchovenstvom a ich intrigám napokon podľahol aj náš veľký Svätopluk, ktorý po Metodovej smrti vyhнал jeho žiakov. Ale zase Gorazd, Naum či Klement pokresťančili na Balkáne Slovanov i v Kyjevskej Rusi, takže vlastne pokračovali v diele sv. Cyrila a Metoda. A my by sme mali byť hrdí, že na tom participovali ľudia z našej zeme od Močenku, Nitry, Devína. Nemáme záznamy, lebo sa nerobili, a tie čo sa robili, boli zničené. Uhorská vládna moc veľmi potláčala cyrilo-metodskú tradíciu. Kňazi nesmeli pripustiť mená Cyril a Metod, nesmeli byť po nich pomenované kostoly. Spolok sv. Vojtecha sa mal pôvodne nazývať Spolok sv. Cyrila a Metoda, ale ostrihomský arcibiskup nedovolil Radlinskému tento spolok založiť. Neskôr, za veľkých obetí dosiahol, že spolok založili, ale meno dostal po patrónovi ostrihomskej arcidiecézy.

• Emigrovali ste v roku 1949. Napriek tomu dá sa povedať, ste celý život venovali Slovensku a jeho bielym miestam v histórii. Do svojej vlasti ste sa vrátili až po roku 1989. Znovu odchádzate do Austrálie. S akými pocitmi?

So zmiešanými. V niektorých smeroch sa pokročilo, ale nie tak, ako by sa žiadalo v štáte suverénneho národa. Sú tu viaceré znepokojujúce javy. Napríklad sčítanie ľudu ukázalo pokles veriacich. Nie sme vstave udržať ani to, čo prežilo komunizmus. Z hospodárskeho hľadiska sme pomaly nájomníci vo vlastnom dome. Štát nevie vyriešiť sociálne otázky dôchodcov, mladých rodín. Kedysi sme boli v potravinách sebestační, teraz sa priveľa dováža. Mohol by som vymenovať ďalšie neduhy, vedu, médiá, vydávanie kníh. Ako je možné, že tento štát nevie tieto problémy riešiť. Do politiky by mali vstupovať ľudia, ktorí sú nielen vzdelaní, ale aj morálne bezúhonní a pritom čestní. Takí, ktorí idú s cieľom pracovať nie pre osobné, ale pre spoločné dobro. Toto tu vždy nie je. Zostáva iba nádej, že sa to napravi. Mrzí ma, že naše obyvateľstvo je k tomu všetkému apatické. Sú však mnohé veci, ktoré si osobitne cením, a nadovšetko, že ja, ktorý som vyše 40 rokov nemohol sem prísť, teraz môžem voľne prichádzať a odchádzať. Takto na to pozerám a dúfam, že pesimistický pohľad budem môcť skorigovať. Keď nie ja, tak generácia po nás.

Matičné ciele nesú pevné korene – formy a metódy činnosti košatej pre tretie tisícročie

Cyrilo-metodská tradícia v Matici slovenskej

Marián TKÁČ - Ilustrácia: Mikuláš KLIMČÁK. Autor je predseda Matice slovenskej.

Nežičlivci – a takých je v slovenskom národe i mimo neho naďalej dostatok – spochybňujú všetko, čo dýcha národom a kresťanstvom. Samozrejme, že aj cyrilo-metodskú tradíciu, niektorí dokonca starosvetsky hovoria o nej ako o „cyrilo-metodejskej“. A tak si pripomeňme, že živým svedectvom nepretržitej prítomnosti odkazu svätých bratov, osobitne potom sv. Metoda medzi nami, je gréckokatolícka cirkev, ktorá ako „stará viera“ pretrvala na severovýchodnom Slovensku až do 17. storočia, keď po prihlásení sa Rusínov k starovercom v Užhorode v roku 1646 vznikla gréckokatolícka cirkev.

Pripomeňme aj to, že k cyrilo-metodskej tradícii a k Svätoplukuvi sa písomne prvý raz otvorene prihlásil jezuita Benedikt Sölösi-Rybničník (1609 – 1656) v úvode ku Cantus catholici, písne katolíckej, latinské, slovenské, nové i starodávne z roku 1655. Opisuje ho ako starý kult Slovákov. Vzápätí – ešte v 17. storočí – nasleduje celý rad ďalších prihlásení sa k tejto tradícii: Daniel Sinapius-Horčíčka (1640 – 1688), Ján Fischer-Piscatoris (1672 – 1720), Ján Simonides (1648 – 1708). A potom už každá generácia Slovákov hľadá korene slovenského života v slávnych časoch Svätopluka a Cyrila a Metoda a bráni slovenský národ. V 18. storočí to bol Ján Baltazár Magin (1681 – 1735), Matej Bel (1684 – 1749), Samuel Timon (1675 – 1736) a celý rad ďalších katolíckych i evanjelických osobností (Juraj Papánek, Juraj Sklenár, Jozef Ignác Bajza, Juraj Fándly, Anton Bernolák, Samuel Tešedík, Ján Hrdlička), čo vyústilo do vzniku Slovenského učeného tovaríšstva v roku 1792 ako prvej učenej spoločnosti v Uhorsku vôbec.

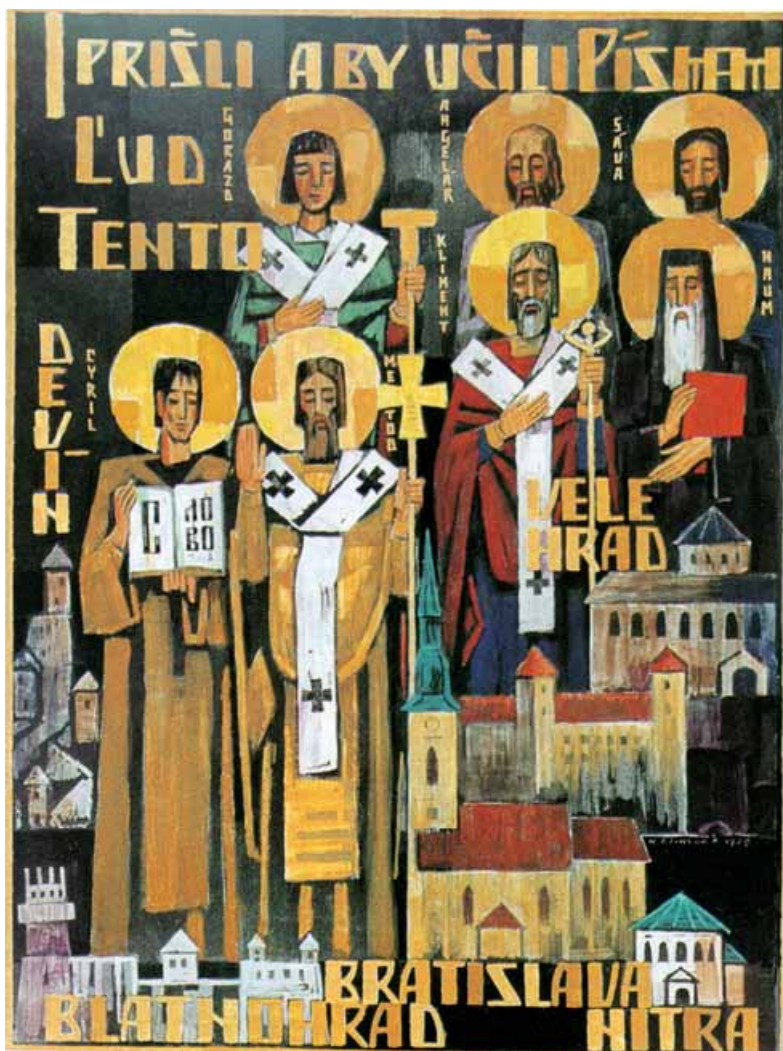
■ ZÁPAS ZA SLOVENSKOSŤ

V 19. storočí zápas za slovenskosť v časoch Uhorska vyvrcholil. Pripomenúť možno Štúrove Slovenské národné noviny z roku 1845, Žiadosti slovenského národa a slovenské povstanie z rokov 1848 – 1849 vedené Hurbanom, Štúrom a Hodžom. Od 14. marca 1850 vydávali v Banskej Štiavnici nábožensko-pedagogický týždenník Cyrill a Method Ján Palárik a Andrej Radlinský, od roku 1852 pokračovalo vydávanie Cyrilla Metoda v Banskej Bystrici „pod ochranou biskupského úradu“, a teda banskobystrického biskupa Štefana Moyses (od roku 1850). V roku 1857 došlo k zlúčeniu banskobystrického Cyrilla a Metoda s peštianskymi Katolíckymi novinami. Popularite Radlinského časopisu Cyrill a Method s podtitulom Katolícke noviny poslúžila jeho pedagogická príloha Priateľ školy a literatúry. Tu sa písalo aj o politických požiadavkách, napríklad o potrebe založenia Matice slovenskej, gymnázií a pod. Okrem Radlinského sa o tieto tendencie pričínal aj Karol Kuzmány, Daniel Lichard i Janko Kalinčiak.

V júni 1861 sa zišlo v Turčianskom Svätom Martine národné zhromaždenie, ktoré prijalo Memorandum slovenského národa, kde bola zapísaná aj požiadavka povoliť literárny spolok a slovenské školy. A tak vznikla Matica slovenská. Cisár František Jozef ju povolil už v roku 1862, venoval jej 1 000 zlatých a stal sa jej zakladajúcim členom s číslom 111, ale naši predchodcovia chceli prepojiť jej vznik s 1 000. výročím príchodu solúnskych bratov, a tak ju založili v roku milénia 4. augusta 1863.

Takto je teda vznik Matice slovenskej úzko prepojený s misiou Konštantína a Metoda, so slávením 1 000. výročia ich príchodu k našim predkom na pozvanie Rastislava. Miléniové oslavy sa konali u nás, ale aj vo svete, dokonca prvý raz v Ríme z iniciatívy hudobného génia Franza Lis(z)ta, ktorý sa tým jednoznačne prihlásil k svojim koreňom.

Ak teda na budúci rok uplynie od misie 1 150 rokov, od vzniku Matice 150 rokov. Už len ten samotný fakt je svedectvom o koreňoch našej

najstaršej kultúrno-spoločenskej ustanovizne, založenej na princípe dobrovoľnej služby vlasti.

■ NEBOLA TO NÁHODA

S cyrilo-metodskou tradíciou je úzko spojený prvý predseda Matice slovenskej Štefan Moyses (od 3. augusta 1864). Ten v rokoch 1847 – 1850 ako poslanec uhorského snemu za Chorváty úzko spolupracoval s Ľudovítom Štúrom. Ako banskobystrický biskup stál na čele slovenskej delegácie, ktorá predstúpila 12. decembra 1861 pred cisára Františka Jozefa, aby mu predložila prosbopis Slovákov a Memorandum slovenského národa. Jednou z požiadaviek bol vznik Matice.

Moysesovou zásluhou Svätá stolica súhlasila, aby sa sviatok sv. Cyrila a Metoda svätil 5. júla (v ten deň v roku 1869 zomrel). Od čias Márie Terézie sa sviatok sv. Cyrila a Metoda slávil 14. marca a neskôr 14. februára.

Vznikom Matice slovenskej (podľa jej prvých stanov, ktoré uzreli svetlo sveta 5. februára 1862 – ako „jednoty milovníkov národa a života slovenského“, ktorej cieľom je „v členoch slovenského národa mravnú a umnú vzdelanosť budiť, rozširovať a utvrdzovať, slovenskú literatúru a krásne umenie pestovať a podporovať, a tým i hmotný blahobyt slovenského národa zvyšovať a na jeho zveľadovanie pracovať“) nabrali slovenské dejiny nový dych. Vtedy sa končilo Metodovo proroctvo Svätoplukovi: „Tvoji potomkovia nebudú tisíc rokov vládcami vo svojej domovine,“ a aj keď Maticu slovenskú po krátkych dvanástich rokoch ministerstvo vnútra zatvorilo, aj na základe jej posolstva a tradície na konci prvej svetovej vojny zaniklo Uhorsko a „slovenský zázrak“ sa mohol začať. Z národa, o ktorom na sklonku Uhorska v Európe ve-

- Plní úlohy, ktoré vyplývajú pre štáty z medzinárodného dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva (UNESCO, 2003).

Z misie Konštantína a Metoda, ktorá patrí k najvýznamnejším v rannokresťanskej Európe s vplyvom na celú strednú a východnú Európu, je dnes v oblasti matičných aktivít – teda mimo religiózneho významu – odkazom návrat a pokračovanie v pestovaní tradičných kultúrnych a duchovných hodnôt – najmä nehmotných. Je o ochrane atribútov slovenského národa, jeho jazyka a jeho územia, ale aj o presadzovaní atribútov slovenskosti, slovenského života: morálky, dobra, spravodlivosti, húževnatosti a pracovitosti. Zatiaľ čo matičné ciele sú v návratoch k matičným koreňom, formy a metódy matičnej práce musia zaiste zodpovedať tretiemu tisícročiu.

Na sneme 17. septembra 2011 prijala Matica národný program, ktorý je zameraný na oblasť kultúry a vzdelávania, na posilnenie vedy v Matici i na rast členskej základe. Matica však chce prispievať aj k blahobytu národa, a preto si osvojila očakávanie verejnosti a chce byť – ústami ministra kultúry – „myšlienkovým think-tankom v mnohých oblastiach hospodárskeho a spoločenského života“.

V záujme toho sa bude Matica, jediná zo zákona vlastenecká ustanovizňa, v jubilejnom cyrilo-metodskom a zároveň jubilejnom matičnom roku 2013 usilovať o spoločenskú angažovanosť vo viacerých „nových smeroch“.

■ POSILŇOVANIE HODNÔT

Slovenský vidiek si zasluhuje, aby sme sa usilovali o zachovanie hodnôt života slovenského vidieka prostredníctvom posilnenia poštavenia roľníctva. Svoje aktivity chceme výraznejšie orientovať aj na tú časť predovšetkým vidieckych obyvateľov Slovenska, ktorá má problémy s civilizovaným spôsobom života a umiestnením sa na pracovnom trhu, v záujme čoho bude vytvárať svoje odbory aj medzi rómskym obyvateľstvom žijúcim zväčša na vidieku. Bude životne dôležité zapájať Rómov do obrábania opustenej pôdy a tiež pomáhať im v návrate k nenáročným pracovným aktivitám. Dôležitým hľadiskom je aj prebudovanie verejného presvedčenia o nepredávaní slovenskej pôdy zahraničným investorom.

Prirodzenou súčasťou zdravého vlastenectva musia byť aj aktivity súvisiace s ochranou životného prostredia, a to aj v súvislosti s pokusmi investorov prehliadať vplyv podnikania na ekológiu. Za svoju povinnosť považujeme aj významnejšiu pomoc pri záchrane a obnove kultúrnych pamiatok na celom území Slovenska. Chceme do týchto aktivít zapojiť Mladú Maticu. Za svoju povinnosť považujeme koncepcnú podporu výstavby pamätíkov a starostlivosti o ne na celom území štátu.

V našich mestách i dedinách v spolupráci s Národným osvetovým centrom, so samosprávnymi krajinami, s predstaviteľmi miest a obcí, ako aj s príslušnými spolkami (vrátane spolkov národnostných menšín) budeme sa usilovať o zachovanie tradičnej hmotnej i nehmotnej kultúry. Chceme napríklad, aby sa prvky tradičného odevu stali súčasťou našej prítomnosti i budúcnosti.

Matica vždy bola a chce byť podporovateľkou vzniku pôvodnej tvorby, osobitne literárnej, venovanej príbehom a osobnostiam našich národných dejín. Budeme vypisovať súťaže pre mladých i ostatných tvorcov a pripravovať projekty tvorby nových audiovizuálnych diel.

Chceme sa výraznejšie sa presadiť pri vydávaní učebníc pre spoločenskovedné predmety, vrátane príprav matičných učebníc slovenských dejín, ako aj matičnej čítanky pre žiakov základných a stredných škôl v záujme poznania histórie a významných osobností, ktoré budú pripravené slúžiť ako doplnkové učebné texty. Naším zámerom je pripraviť návrh na posilnenie vyučovania dejepisu, aj vrátane zavedenia povinnej maturitnej skúšky z tohto predmetu.

V spolupráci s historickými a jazykovednými pracoviskami SAV vydávať pramenné diela, dotýkajúce sa života našich predkov v slovenčine (Nestor, Historiae Francorum, kniha nemeckého autora Venohra o SNP a pod.). Budeme organizovať medzinárodné konferencie o neznámych či tabuizovaných témach z našich dejín.

Leží nám na srdci aj čistota spisovného jazyka v médiách a na verejnosti. Chceli by sme prispieť k zlepšeniu ovládania slovenčiny na celom území štátu v záujme dorozumenia sa medzi všetkými obyvateľmi štátu. V tejto súvislosti sme odhodlaní navrhnúť postupy na uvedenie národnostnej politiky na našom území do súladu s praxou uznávanou v Európskej únii.

Našou povinnosťou zo zákona je šíriť slovenskú kultúru na zmiešanom území. Riešenie vidíme v podpore slovenského školstva na spôsob aktivít maďarských združení podporujúcich výučbu maďarčiny na našom území. Formou môže byť matičné divadlo, ako aj organizovanie matičných akcií v prihraničných regiónoch. Rovnako cítime povinnosť podporovať krajský život v zahraničí v spolupráci so štátom pri využití mena Matice slovenskej medzi zahraničnými Slovákami. Chceme vplývať na cirkev, aby zabezpečili bohoslužby v slovenčine pre Slovákov v postavení menšiny doma, ako aj medzi Slovákami v zahraničí.

Ambíciou Matice je aj podporovať šport mladých formou turnajov, ako aj celoštátneho oceňovania úspešných mladých športovcov.

Vo svete ovládanom informáciami musíme vytvárať národnú a nebulvárnu alternatívu v oblasti šírenia informácií a obhajoby národno-štátnych záujmov Slovenskej republiky, šírenia objektívnych a národných pozitívnych informácií aj informácií zameraných na život Slovákov na zmiešanom území. Máme pritom záujem o úzku spoluprácu s verejnoprávnymi médiami, rovnako i s médiami regionálnymi. V jubilejnom roku pripravujeme projekt televíznej súťaže o Slovákovi tisícročia a dvadsiatich Slovákov dvadsaťročia.

V podstate niet oblasti v našom spoločenskom i hospodárskom živote, kde by nemala svoje miesto aj ušľachtilá matičná myšlienka, opierajúca sa o princíp dobrovoľnosti a oddanosti vlasti. Ten vznikol ako pokračovanie v misii solúnskych bratov v kultúre a vo vzdelanosti ako dôležitých princípov blahobytu národa pod Tatrami.

Záhorie sa stáva atraktívnym turistickým lákadlom s perspektívou ďalšieho rozvoja

Skalica je naozajstná perla a rubín drahokam

Ivan BROŽÍK – Foto: Štefan KAČENA

Kráľ Ľudovít I. Veľký nebol v skutočnosti svojou postavou nijako veľký. Vzrastom asi tak stosedemdesiat centimetrov. Na svoju dobu to bol však veľikán. Postaral sa totiž o najväčšiu slávu Uhorskej ríše – spojil ju od Balkánu až po Poľsko. Nečudo – narodil sa vo Višegrade. Takže korene Višehradského zoskupenia smelo posúvam do 14. storočia. A sochu kráľa na námestie v Skalici, z ktorej urobil v roku 1372 slobodné kráľovské mesto. Navštívme ho a pozrime sa, čím žije dnes.

Ľudovít Veľký nebol len tak hocikto. Jeho svokor bol Karol IV., zaťom zas „hrdzavá liška“ Žigmund Luxemburský. A veď ani Skalica nie je hocikaké mesto. Skalica je perla Záhoria. Síce jedna z viacerých, ale akási krajšia. Ľudovítove výsady umožnili Skalici opevniť sa hradbami, obyvateľstvo bolo oslobodené od platenia daní a iných poplatkov, za tovar Skaličanov sa neplatil ani tridsiatok či mýtna, a to v celom kráľovstve. Mesto dostalo aj právo usporadúvať týždenné a výročné trhy.

■ OBRAZ POPOLUDNIA

V skoré sobotné popoludnie ma potulky Slovenskom zaviedli na námestie do Skalice. Pred tamojším gymnáziom stála hŕstka jeho „študentov“. Sivé vlasy, barly, vráskavé tváre a neistý krok. Stretávka po rokoch. Na prvý pohľad – po mnohých rokoch. V ich očiach ale opäť iskril študentský humor; verím, že im vydrží ešte dlho.

Neďaleko vyhrávala dychovka akémusi svadobnému páriku. Skupina českých turistov práve vychádzala z kultúrneho domu, ktorý v roku 1905 projektoval Dušan Jurkovič. Mierili do Františkánskej záhrady do tamojšej lákavo pozývajúcej vinotéky, a samozrejme na ochutnávku trdelníka. Na miernom svahu nad námestím sa pootvárali dvere do búd. Búda znamená v Skalici to isté čo v okolí Topoľčian „hajloch“ alebo inde prozaická vinná pivnica. A tých búd čo tam je! Nečudujem sa. Ján Hollý, Janko Blaho, Pavel Bunčák, Rudo Uhlár, Vladimír Roy či F. K. Veselý – to sú len niektoré mená z histórie „kumštu“ na Slovensku, ktorých nositelia študovali na Skalickom gymnázii a zrejme – aj keď tajne – hojne navštevovali tunajších vinárov. Veď kde inde by našli toľkú

inšpiráciu. Skalické námestie je popoludní ako určené pre faunov.

Kráčal som od farského Kostola svätého – tiež – Michala, no archanjela, smerom k „jezuitom“ a hneď som vedel, že je to on. Poslali ma za ním, opisali mi ho, požartovali a dodali – mýliť sa nedá. Rande sme si dali – ako inak – na lavičke pri gymnázii.

„Vinná cesta Záhorie vznikla pred ôsmimi rokmi,“ rozpráva ujo Michal, zatiaľ čo do farského kostola vstupovala ďalšia svadba, „stretávkari“ gymnazisti sa fotili pred nevelkým Veľkým Ľudovítom a ospalý pokojný pes bez mena a možno aj majiteľa si ľahol do tieňa pod lavičku. Zdá sa, že pozorne načúval: „Bolo nás niekoľko nadšencov, boli sme organizovaní v záhradkárskom zväze, ale zrazu sme cítili, že treba založiť občianske združenie, treba využiť možnosti financovania z Európskej únie. Začali sme zaplňať náš Dom kultúry, vznikla tradícia prezentácie dobrých vín – v novembri na Katarínu.“

Záhorácka vinná cesta nie je taká známa ako jej staršia sestra spod Malých Karpát. Leží však v zaujímavom a Bohom určite milovanom regióne. Na Skalickom námestí aj v tú sobotu parkovali autá z Rakúska a z Čiech, celé skupiny turistov sa „kochali“ po nemecky, po česky, počul som aj maďarčinu.

„Veď to bol náš cieľ. Občianske združenie sme založili, aby sme náš región otvorili. A že sme na hranici? Veď tá už neexistuje. Sme v Únii. A spolupráca susedov je to najdôležitejšie. My tu máme euroregión, ktorý vznikol prakticky sám od seba. Napríklad odtiaľto, kde sedíme (námestie), sú do najbližšej moravskej dedinky necelé tri kilometre. A k Baťovmu kanálu je to na skok.“

Ujo Michal rozpráva a ja tipujem, že moravské Sudoměřice a Petrov sa stanú čoskoro súčasťou „slovenskej“ Záhoráckej vinnej cesty. Všetko je tu tak krásne pomiešané. Možno v kontraste s čistotou vín zo Skalického regiónu. Ale aj Senického. Lebo tunajšiu vinnu cestu reprezentujú výsledky práce vinohradníkov z dvoch okresov. Je na nej 16 zastávok v malebných pivniciach, kde návštevníkovi duša pookreje, hlava sa rozjasní a srdce (pri správnej dávke miestneho vínečka) začne biť túžbou po živote.

■ SKALICKÝ DRAHOKAM

Tunajšie vína sú iné. Slnko sa s hrozňami toľko neláskalo, teplo ich tak dlho nevyhrievalo. Majú svoju charakteristickú kyslosť, očarujúcu sviežosť. Predkovia pestovali skalickú frankovku a portugal. Vraj niekedy v tridsiatych rokoch minulého storočia, keď dodávali tieto vína do Prahy, tamojší obchodníci ich zmiešali a nazvali Skalický rubín. A tak sa po rokoch Skaličania zobudili a dali sa do boja za navrátenie mena a slávy svojmu Rubínu. Veď videl to svet – Rubín z Prahy? Na ceste za pri navrátením Rubína do Skalice im výdatne pomáha trdelník. Jedinečný cukrárenský výrobok, ktorého originalitu pre Skalicu navždy uznali už aj v Bruseli.

„Teraz je na rade naša frankovka alebo teda Skalický rubín,“ zdôrazňuje môj sprievodca.

Záhorácka vinná cesta bola dlho akási neznáma, málo navštevovaná. Hoci hneď na druhej strane Malých Karpát majú slávne dni otvorených pivníc. Tam je to už tradícia. Aj viackrát do roka. Skalica sa „otvorila“ naplno až v prvú júnovú sobotu roku 2008. A na povestný háčik pre turistov natrvalo zavesila aj svoje trdelníky – teda ukážky ich pečenia a čo viac – aj ich ochutnávky. Spolu s návštevou vinotéky U Františkánov. Je to milé, zdanlivo skromné, ale nanajvýš dôstojné a zaujímavé otvorenie sa. Je to vďaka náruč pohostinnosti a priateľstva. A len tak – mimochodom – viete si predstaviť krajšiu dovolenku ako šliapať do pedálov bicykla od pivničky k pivničke, po malebných obciach, zavítať na Baťov kanál, povoziť sa na loďkách, po večeroch ochutnávať skvelé vína, teda „doplňať krvinky“, a celý ten záračný život si ešte osladiť trdelníkom? Ak nie, zavítajte do Skalice. Zabudnite na Jadran, vykašlite sa na „malé či veľké divy“, na rôzne „sajšely“. A prídte skôr, ako to objaví snobi. Skalica vám nielen otvorí náruč, srdce či „búdy“, ale aj celú turistickú infraštruktúru – nájdete možnosť ubytovania, stravovania, dostanete dostatok informácií. A najmä človečiny, takej milej, veselej, dobráckej, záhoráckej.

Zo všetkých strán počúvame, ako treba prilákať investorov, turistov, ako na seba upriamiť pozornosť sveta. Cesta cez výstavbu nových aquaparkov bude čoskoro zarúbaná. Veď – čo už je na tom objavné, v každej druhej obci navráťť zem a naplniť bazén. Tí, ktorí boli na začiatku, klobúk dolu. Podhájska, Vrbov a pár obcí po nich. Na vinohradnícke odvetvie sa od roku 1990 prakticky nemyslelo. Vinohrady zanikali, vinohradníkov ubudlo, časť ľudovej architektúry nahradili monštrá zo skla a z ocele.

„Žijeme na hranici s Českou republikou – tentoraz zámerne hovorím o hranici, hoci už neexistuje

– vidíme totiž tú masívnu podporu českého vinohradníctva. Mrzí nás to. U nás žiadna výsadba nových vinohradov, dokonca zanikajú aj tie, čo ešte donedávna rodili. A pritom – to je naša devíza, v tom sme tu atraktívni, to sem môže lákať aj kapitál, aj turistov,“ apeluje ujo Michal a mne sa chce kričať, tak páni úradníci, poďte si to tu pozrieť a konajte. Podporte, pomôžte. Tu je šanca. Toto sú naše drahokamy, toto je náš zabudnutý rubín.

■ MESTO BOJUJE

Skalica už dávnejšie z vlastných zdrojov financovala výsadbu odrôd Müller-Thurgau, Frankovka, Vavrincecké i spomínaný Portugal. Nešlo o založenie záchranného genofondu, ale časom tak vzniknú nové vinice zo štepov z týchto tunajších klasických odrôd. Mesto nečaká na lepšie časy, iniciatívne sa k nim a naozaj veľmi intenzívne vybralo.

„Veď je to pekná tradícia a mohol by to byť aj dobrý chlebič na obživu,“ polohlasne, upierajúc pohľad niekam do zeme, dodáva môj spoločník zo skalických snov a zavše aj plánov.

Hore nad mestom v jednej z mnohých búd som stretol chlapíka, ktorý mal očividne naponáhlo. Vraj o chvíľku má doraziť skupinka turistov, ktorí prídu ochutnať. V záhradnom altánku si však niekoľko minút našiel. Akože – na pohárik – bez toho to nejde. A opäť sme sa rozprávali o predstavách, ako zviditeľniť túto lokalitu, aké lákadlá a ťaháky na turistický ruch vytiahnuť z rukáva aj z hláv, ale aj o tom, že, „... naše perspektívy závisia od našej aktivity či pasivity. Združenie má veľa členov, ale aktívnych je málo. Je to škoda. Perspektívy sú tu obrovské. Skalica naskočila na vynikajúcu marketingovú propagáciu. Výsledkom je, že cítíme už naozaj veľký záujem zo strany návštevníkov o naše pivnice, o tunajšie atrakcie. My vinári však nemáme takú ponuku, ktorá by ich uspokojila. Zatiaľ. Perspektíva je teda v presvedčení, že zaoberať sa vinohradom a vinom má obrovský

význam. Nuž a – veríme, že veľa nám pomôže aj znovuzískanie obchodnej značky Skalický rubín“.

Tak klop, klop na drevo.

A naozaj nielen symbolicky som zaklepal na stôl. Záhorácka vinná cesta si aspoň takú podporu zaslúži.

■ ŠESTNÁŠT ZASTÁVOK

Vinič v Skalici pestujú pravdepodobne už od 15. storočia. Dôkazom je niekoľko stoviek vinohradov nad mestom a v jeho okolí. Víno zo Skalice je pomerne známe. Publici-

tu si však zaslúži aj ďalších šestnásť obcí združenia Záhorácka vinná cesta. Trebárs také Vrádište. Tamojšie vinice sú pokračovaním tých skalických. Dlhá súvislá ulička vinohradníckych búd je niečo ako Zlatá ulička v Prahe, iba s iným zameraním. V neďalekých Radošovciach pestujú vinič na asi 20 hektároch. Špecialitou je Veltlín červený skorý, ako aj Frankovka či Rulandské a Müller. Gbely sú známe ťažbou nafty. Málokto však vie, že už v polovici minulého storočia v Gbeloch vinohradníci dokázali dorobiť až 85 vzoriek vína výstavnej kvality. Takto by sme mohli rad-radom písať o vinároch z Prietržky, Kátova, Borského Mikuláša, Radimova, Smrdákov, Unína, Koválova, Dubovca, Kopčian, Štefanova, Moravského Svätého Jána, Holíča či z Mokrého Hája.

Občianske združenie (OZ) Vinná cesta Záhorie má za necelú desiatku rokov existencie za sebou bohatú a užitočnú činnosť. V prvom rade na poli dobrej spolupráce so susednými vinohradníkmi rajónmi na Južnej Morave, v Rakúsku s oblasťou Weinviertel a tiež s Maľokarpatskou vinnou cestou. Ďalej sa združenie zameralo na oblasť vzdelávania a získavania skúseností formou konferencií, prednášok a odborných zájazdov. Región Záhorie sa stáva atraktívnym pohraničným regiónom s veľkým potenciálom celkového rozvoja a rozvoja turizmu.

■ NÁMESTIE AKO CUKORNIČKA

Čo všetko si možno všimnúť na námestí v Skalici? Okrem už spomínaných sobotných „atrakcií“ najmä čistotu. Tak ako sme ešte pred niekoľkými rokmi počas našich prvých výletov „za oponu“ vzdychali nad náherou verejných priestranstiev napríklad v Rakúsku alebo v Nemecku, tak teraz návštevník Skalice užasne priamo v jej centre. Trávnaté plochy majú kvalitu a výzor trávniky, ktorý za drahé peniaze nejakého boháča udržiava denne čata záhradníkov. Kvetinovou výzdobou mesto nešetří. Dokonca počas sobotného popoludnia likvidovalo aj smeti a staralo sa o to, aby na dlažbe pešej zóny nebolo nič, čo by pripomínalo niektoré naše „slovenské zvyky“. Mimochodom, z množstva lavičiek nebola ani jedna zdemolovaná a čmárani „grafitákov“ zmizli kamsi pod čiernu zem. Nevie, ako to miestni radní dokázali. Ak to chcete vedieť, prídte. Skalica vás rada pohostí nielen hmotnými, ale najmä – lahodnými pohladeniami duše. A to v rýchlych nových časoch, v ktorých chceme mať zrazu a hneď moderné oblečenie, lu-

KULTÚRA

Literatúra spod Tatier má svojho Hemingwaya aj tvorcov na svetovej úrovni

Slovenskí autori po boku spisovateľského výkvetu

Stanislav HÁBER – Foto: archív

Vždy ma príjemne prekvapí, keď zistím, že slovenská literatúra je síce malá, ale sú v nej diela, ktoré sa kvalitou a významom vyrovnajú svetovým spisovateľským klenotom. Trebárs Jozef Nižnánsky a jeho Cholera. Ak si ju rozoberieme podľa historických súvislostí, je to celý William Styron a jeho svetový bestseller Priznanie Nata Turnera...

Takto môžeme pokračovať ďalej. Svetovému uznaniu Zlatej ruže Konstantína Paustovského konkuruje Blahoslav Hečko svojimi posmrtné vydanými spomienkami Čas je zlatý prach. A prirovnania k svetu by sme našli až po niektoré detaily, teda okrajové časti hlavnej literatúry. Spomienky Jozefa Tótha sú napríklad absolútna jednotka popri Aloisovi Šiskovi a jeho románovej ságe o lietani z 2. svetovej vojny...

■ FRONTY AJ GULAGY
Či nemáme slovenského Solženična v podobe Dušana Slobodníka a

jeho Paragrafu: Polárny kruh. Ak spomíname Hemingwaya, tak aj my Slováci máme podobné dielo Ladislava Ťažkého a jeho príbehy z vojnových frontov od Amenmárie, cez Dunajské hroby až po Evanjelium čatára Matúša. A paralely sa ponúkajú ďalej. Trebárs aj v memoárovej tvorbe, ktorú zvláda hneď niekoľko slovenských autorov absolútne bravúrne. Ján Čomaj ako Egon Erwin Kisch však mapuje viacerými dielami aj slovenskú výtvarnú klasiku, kým Ivan Machala siahol po svetovej triede a uviedol sa nádherným štvorväzkovým životopisom svetového autora s názvom Rok s Paus-

tovským. Nemožno obísť knihu, ktorú vydal s bratom Drahoslavom – Reportér Hemingway. Spomínaní autori sa tak dostávajú úplne ľahko a rovnako pôsobivo na úroveň Irwinga Stona. Vampiriáda Maroša M. Bančaja zasa hraničí so svetovým úspechom Stephena Kinga, ale k tomu má v mnohom blízko aj Peter Gregor ako majster prekvapujúcej a nezabudnuteľnej pointy. A takto by sme mohli pokračovať s ponáškami slovenských a svetových diel dookola.

■ RUKA V RUKU
Pavel Vilikovský v mnohom pripomína nobelistu Ivana Bunina. A Ján Johanides zasa so svojim Uhorským pápežom a Marekom koniarom Waltera Scotta. Tragický Dominik Tatarka vystupuje priam z diela Franza Kafku či Václava Havla. A Ladislav Mňačko kráča zasa ruka v ruke s Josefom Škvoreckým či s Milanom Kunderom. Podobne Emo Bohúň v pripomienke na dielo Miloslava Švandrlíka; obaja píšú s obdivuhodným šarmom. Rovnaké odkazy nájdeme aj v detskej a mládežníckej literatúre. Zoberme si Exupéryho Malého princa a úžasné diela Kláry Jarunkovej, Eleonóry Gašparovej či Márie Ďuričkovej a Jozefa Pavloviča. Sám som zvedavý, aké prepojenia mi ešte napadnú. Jeden je však jasný a mnou už veľakrát opakovaný, hoci nie originál-

ny, že Stanislav Štepka je slovenský Molière z Radošiny. Svoj a klasicky čistý je aj Osvald Záhradník ako svetový Shakespeare, aj keď je to vysoká pocta, prosím, neberte mi právo ho takto označiť. Andreja Ferka zas nachádzam v rozmanitom diele rovnako geniálneho Karla Čapka či v dramatickom tvare v britského zrkadla G. B. Shawa.

■ PODOBNÝ BALZACOVÍ
Ján Tužinský je zasa náš Balzac. V jeho diele sa skrývajú potenciálne stovky príbehov. Keby mal viac priestoru... Lenže Slováci bojujú s možnosťami vôbec čosi vydať. Charles Bukowski? Ale jasné, od klasika Štefana Moravčika po Adrijana Turana či Petra Bielika alebo Ivana Koleníča nájdeme ich viacerých. A Pavol Janík? Tenesse Williams v komédii a Pierre Reverdy v poézii? Mnohoraký talent. Potom je tu plejáda ženských autoriek od Karin Lászlovej, v ktorej sa skrýva viac dám od Agáthy Christie, možno až po Simone Beauvoir. A Dana Podracká v podobe Emily Dickensovej. Verona Šikulová niekedy pripomína Betty MacDonaldovú.

Spomenúť všetkých je nemožné. Niekedy to zachádza až do úplných maličkostí. Ako u môjho priateľa Dušana Krausa, ktorého mám v knižnici vedľa amerického poviedkara Dos Passosa, ku ktorého odkazu sa Dušan sám do konca života hlásil. Je mi však jasné, že každý tu zo spomínaných autorov si vie predstaviť inú zostavu vzorov. Vincent Šíkula vedľa Lermontova či skôr O'Henryho? Alebo Hviezdoslav vedľa Puškina? A Šikulov synovec Bystrik čosi ako Bulgakov? Fiha, sám som sa tomu prirovnaniu prekvapil, ale aj v diele Bohuša Bodacza nájdeme podobné témy... Nuž, aj keby sa spomínaní autori tomuto prirovnaniu bránili, čítam ich rovnako rád.

Nezabudnuteľnú Históriu vecí od Edmunda Hlatkého, ktorá konkuruje priamo Ajtmatovovi a jeho Popravisku. Ján Buzássy ako Ovidius či Milan Richter čosi ako Ferlinghetti s Ginsbergom, prípadne Ján Majerník ako Voznesenskij, či by sa skôr potešil, keby som rovno napísal, že Jevtušenko?

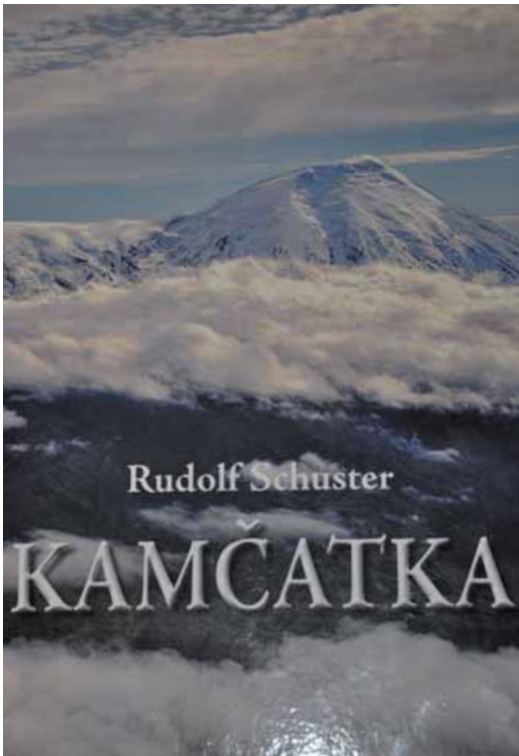
■ V SIETI PREKVAPENÍ
Aj na internete ma prekvapila ženská autorka – povedkarka, ktorá sa skrýva za pseudonym niniw (Nina Nevská). Celá skvelá Vesna Krmpotić. Apollinaireom u nás bol azda Ján Kostra, ale aj Ivan Krasko. A Ján Smrek? Pre mňa nový vek, čosi ako Lautréamont. A Svetoslav Veigl spolu s Milanom Rúfom zasa Villon. Ján Ondruš s Jánom Stachom a Miroslavom Váľkom pod pazuchou s Ľubomírom Feldekom ako Arthur Rimbaud s Majakovským. U Ondruša by som zas videl podobnosť až so Seifertom. Trochu už tejto hre na podobnosť podlieham a možno si koledujem o pekný výsmech...

Ak som k niekomu nenašiel druhú tvár vo svetovej literatúre, je to len moja nešikovnosť. Neznamená to, že by taká neexistovala. Veď Peter Jaroš a jeho včela je miestami jasný Thomas Mann a jeho román Buddenbrookovci. Ladislav Ballek pre niekoho zasa azda Faulkner. A Milo Urban? Možno je to čudné, ale vidím v ňom slovenského Hermana Hesseho. Jaroslav Rezník sa odraža v Leonardovi Cohenovi. Emil Boleslav Lukáč v Eliotovi. Milan Ferko je sám sebou, satelit, kameň, svojský autor hodný Nobelovej ceny, čosi ako v ruskej literatúre Leonid Andrejev alebo v dráme Bertolt Brecht. Chýba aj prirovnanie k Dostojevskému? A čo Tolstoj? Všetko nájdete v slovenskej literatúre. Celý svet. Stačí hľadať.

Cestovateľ s citlivým a vnímavým okom

Rudolf Schuster: Kamčatka, Press Print 2012, Košice

KNIHA TÝŽDŇA

V poradí druhý prezident Slovenskej republiky, ale aj spisovateľ a zapálený cestovateľ, ktorý sa snaží sprostredkovať zážitky zo svojich ciest citlivou optikou kamery a najmä fotoaparátu. Asi takto voľajako by sme mohli charakterizovať Rudolfa Schustera, ktorý si do literatúry robí výjazdy pravidelne. Od beletrie cez literatúru faktu až po cestopis – to je autorský záber Rudolfa Schustera a zdá sa, že ani knihou Kamčatka nepovedal svoje posledné autorské slovo. Už keď knihu prvýkrát vezme čitateľ do rúk, cíti, že ide o exkluzívnu publikáciu nielen kvalitou spracovania a formátom, ale aj obsahom. Na dvesto štyridsiatich stranách nám autor predstavuje kruto exotické končiny, ktoré určite nepatria medzi vychytené destinácie rozmaznaných turistov. Panenská príroda, sneh a ľad, hory, ktoré sa stretávajú s mrakmi. Ale aj nádherná flóra, ktorá si v týchto nehostinných podmienkach musela vybojovať svoje miesto pod slnkom, a samozrejme fauna. Stáda sobov, lososy bojujúce v riekach o svoje miesto na trenie a medvede. Hlavné fotografie medvedov majú zvláštnu atmosféru, pri ktorej si čitateľ až po chvíli uvedomí, že muž s prstom na spúšti fotoaparátu zopárkrát zrejme riskoval oveľa viac ako len pokazený záber. Textová časť knihy korešponduje s obrazovou. Nejde len o cestovateľský denník, v ktorom autor rozpráva príhody, opisuje krajinu a nezabudne ani na čitateľsky vďačnú štipku napätia. Schuster ponúka aj podrobné dejiny Kamčatky, málo známe historické súvislosti a ako zvláštny bonus príbeh Mórica Beňovského. Tento nestor slovenských cestovateľov a dobrodruhov strávil na Kamčatke dôležitú časť svojho turbulentného života a autor nám ho predstavuje skutočne zasvätené, bez snahy o glorifikáciu. Skrátka, kniha Kamčatka od Rudolfa Schustera je kus poctivej cestopisnej literatúry.

(mab)

MEDAILÓN

Veľa ľudí ani nevie, že dôverne pozná jeho tvorbu v podobe piesňových textov, ktoré tvoria zlatý fond slovenskej populárnej hudby. Čítelia poézie nedajú dopustiť na jeho šarmantné básne. Nejednen mládenec ich použil pri dobýjaní srdca svojej vyvolenej. No a literárni fajnšmekri si tohto autora vážia ako briskného glosátora, autora bommotov a aforizmov, ktoré umožnia čitateľovi náhle vidieť svet okolo iným pohľadom. Taký je básnik, textár a dramaturg Kamil Peteraj.

Básnik s hudbou v srdci

Narodil sa 18. septembra 1945 v Bratislave, kde vyštudoval najprv konzervatórium, konkrétne hru na husle, aby vzápätí absolvoval štúdium dramaturgie na VŠMU. Do literatúry sa po prvýkrát zapísal básnickou zbierkou Sad zimných vtákov (1965) a odvtedy mu vyšlo už osemnásť básnických zbierok. Od kultového Lipohrádku až po zatiaľ ostatnú knihu básní To je moja reč. Výnimočná schopnosť Kamila Peteraja v koncentrovanej podobe podať nový pohľad na svet našla svoje vyjadrenie v dvoch knihách bommotov a aforizmov, no a autor s očami dieťaťa nezabudol ani na najmladšiu generáciu, pre ktorú napísal tiež dve knihy, pridajúc k tomu šesť kníh piesňových textov. Práve texty piesní sú tým záračným kľúčom, ktorým Kamil Peteraj otvára už desaťročia srdcia obrovskej rodiny milovníkov slovenskej populárnej hudby. Prúdy, Pavol Hammel, Marika Gombitová, Robo Grigorov – to sú len tie najznámejšie mená interpretov, pre ktorých tento doslova zakladateľ našej textárskej školy tvoril a tvorí. Kamil Peteraj má však prsty aj v ďalšom historickom počíne. Keď bol v sedemdesiatych rokoch dramaturgom divadla Nová scéna, bol to práve on, ktorý sa textársky a dramaturgicky zaslúžil o obrovský úspech prvého slovenského muzikálu Cyrano z predmestia.

Na otázku ako vníma svojich šesťdesiatšedem rokov, ktorých sa v týchto dňoch dožíva, odpovedal Kamil Peteraj sebe vlastným štýlom: „Dovtedy si mladý, kým si myslíš, že to najlepšie máš pred sebou. Toho sa držím.“

Barbara PRIBYLINCOVÁ

HUMORESKA

Leto je vypité. Na dne pohára zostali iba kvapky spomienok. Dovoľte mi, aby som vám z nich pár navkval. Budú o Tatrách, ako ich nepoznáte. Raz sa udáva hustota obyvateľstva Maďarska 107, inde zase 109 a ďalšie zdroje uvádzajú 112 obyvateľov na kilometer štvorcový. Je to preto, lebo Maďari sú po predkoch na malých chlpatých konikoch národ neposedný. Neposedia na zadku, aby ich mohli presne zrútať, a stále sa niekam ženú. V lete a zime najviac do Tatier. Tam je ich hustota nie na kilometer štvorcový, ale meter štvorcový prekvapujúca.

Je to preto, lebo Maďari sa boja nás alebo medvedov v kontajneroch, prípadne tatranského yetiho, ktorý, ako vieme, nie je, lebo sa bojí medvedov a utiekol pred nimi do Himalájí. Práve kvôli strachu sa Maďari v Tatrách

O Maďaroch a tatranskom kokosovom čaji

vyskytujú iba v húfch nad šesť jednotlivcov. Tieto nízko početné stáda sú však mimoriadne vzácne a najčastejšie stáda maďarských návštevníkov tvoria oveľa viac kričiacich hláv. Pred vchodom lanovky na Skalnaté pleso a Lomnický štít som narátal 48 Maďarov na štyri metre štvorcové.

Tisli sa k sebe v rade na lístok. To je 12 Maďarov na meter štvorcový. Treba okamžite zrevidovať učebnice zemepisu v celej EÚ, lebo najväčšia hustota maďarského obyvateľstva nie je v Budapešti, ale pred tatranskou lanovkou. Menšia hustota Maďarov, ale nie výrazne, je na Štrbskom plese a na niektorých úsekoch tatranskej magistrály. Na tomto skalnatom turistickom chodníku si pripadáte často ako na priechode pre chodcov v rannej špičke v centre maďarského hlavného mesta. Stáda Maďarov ani za Boha neuhnú,

hadia sa za sebou v dlhokánskych vreštiaciach zástupoch a vrážajú do turistov ako zmyslov zbavení. Tatry však majú príjemné stránky. Napríklad taký Tatranský čaj s veľkým T. Nemyslím bylinnú zmes zaliatu vriacou vodou, ale niekoľko druhov alkoholického nápoja od najsľabšieho až po zabijácky 72-percentný. Poprosil by som však výrobcu, aby sa lepšie porozhliadol po zvyškoch lesov pod tatranskými končiarimi. Je isté, že za roky po tragédii tam narástla rôzna zeleň, ale za nič na svete si neviem spomenúť, že by som pod Tatrami zaregistroval kokosové palmy. Preto ponúkať pravý kokosový tatranský čaj ako špičkový domáci produkt je niečo

podobné, ako na Kube predávať pravý bryndzový rum. Najlepšiu perličku som si nechal na záver. V Tatrách boli a sú odjakživa predražené toalety na stanicích. Na Štrbskom plese pýtajú za malú potrebu 40 centov, v Starom Smokovci o desať centíkov menej. Nedalo mi a dal som sa do reči so WC tetou. Tu je prepis autentického dialógu. Ja: „Pani, ten chlebiček mám kde?“ Teta WC: „Aký?“ Ja: „No, čo pridávané k tej cene za WC. Čudujem sa, že Bill Gates sa venuje stále počítačom a už nerobí kšefty na tatranských záchodoch.“ Teta WC: „Ja som tu len zamestnaná, ja neviem, komu tento záchod patrí.“ Milan ZEMO

Bratislavský hrad Alfredovi Pifflovi učaroval, ale priniesol mu aj niekoľkoročné väzenie

Talent naplno venoval architektúre a archeológii

Eva ZELENAYOVÁ- Foto: archív

Akosi sa nám nedarí zveľaďovať kultúrne dedičstvo, ktoré by bolo na očiach, pútalo pozornosť, pri poznávaní ktorého by si deti mohli prehľbovať vzťah k našej histórii. Trebárs v Bratislave je žiaľostne málo zakonzervovaných archeologických vykopávok a aj jestvujúce skôr odpudzujú, než priťahujú pozornosť.

Alfred Piffel /druhý z prava/ s rodinou.

Priamo v samom centre nášho hlavného mesta straší skorodovaná, nevynachádzavá konštrukcia so špinavými sklami, ktorá má chrániť aj ukazovať zvyšky zaniknutého kostola vedľa známeho manderláka – prvej výškovej stavby Bratislavy. Je to ukážka neucty k našej histórii. A koľko bolo kriu k obnove hradu? Nie prvý raz...

Pavel Dvofák vo svojej knižke Zlatá kniha Bratislavy uvádza, že po tom, čo hrad v roku 1811 zhorel, nikto sa o jeho obnovu nezaujímal. Až do vzniku Česko-Slovenska. Ale aj neskôr sa celkom reálne uvažovalo o jeho zbúraní a na uvoľnenom mieste mali vybudovať univerzitné mesto. Ešteže sa zámeru do cesty postavili vojny...

■ CENA FRA ANGELICA

V tomto roku za obnovu hradu získal cenu Fra Angelica už nežijúci profesor Alfred Piffel. Cenu udeľuje Biskupská konferencia Slovenska osobnostiam, ktoré svojim dielom šíria a šíria kresťanské hodnoty. Čím si ju Alfred Piffel, rodený Čech, zaslúžil?

„Otcovi Bratislavský hrad učaroval,“ zaspomínal si syn Jan. „Delegovali ho do komisie Slovenského pamiatkového ústavu, ktorá 28. mája 1953 vykonala obhliadku hradu, a to je dátum, odkedy možno hovoriť o záchrane Bratislavského hradu,“ vysvetľoval ďalej.

„Lenže odvtedy sa začína aj obdobie ponevierania sa, keď otca obvinili z buržoázneho nacionalizmu, lebo povedal, že keď Česi majú Pražský hrad, prečo by Slováci nemohli mať Bratislavský?“ pridala sa do rozhovoru o otcovi starší syn Lukáš.

Alfred Piffel sa narodil 13. júna 1907 v Ústí nad Orlicí ako syn tkáčskeho majstra. Už na základnej škole a na gymnáziu v Českej Třebovej vynikal v kreslení. Svoj talent však venoval architektúre. Vysokú školu skončil v roku 1931. Po absolvovaní vojenskej základnej služby v Košiciach a v Užhorode bol bez zamestnania.

Prihlásil sa na inzerát do konkurzu vo firme Baťa v Zlíne. Konkurz vyhral, stal sa členom propagačného oddelenia a pracoval ako maliar plagátov, pútačov a rôznych letákov. Tempo vo firme bolo nad jeho sily, no viac ho zotročovala práca, v ktorej sa nemohol slobodne prejavovať. V rámci Akcie pre nezamestnanú inteligenciu si našiel miesto v Štátnom archeologickom ústave v Prahe. Priam osudovo sa jeho nadriadeným stal archeológ Dr. Jaroslav Böhm, neskorší podpredseda ČSAV. S ním prvýkrát urobil rekonštrukciu pravekých

chát podľa odtlačkov v hline. Možno dodnes sú tieto jeho archeologické práce v niektorom múzeu. V roku 1957 sa ich takmer dotýkal v Domici, ktorú navštívil spolu s akademickým maliarom Jankom Alexym a jeho manželkou Šarou – tiež veľkými podporovateľmi obnovy Bratislavského hradu. Do denníka si vtedy zapísal: „Po dvadsiatich piatich rokoch opäť vidím svoje tabuľky. Som rád, že som pre to Slovensko niečo urobil.“

V archeologickej obci, nielen v Česko-Slovensku, ale aj v Nemecku, upútal pozornosť, keď zdokumentoval nálezové správy, lebo v nich zužitkoval svoje kresliarske schopnosti i vojenský kartografický kurz.

„Tak sa otec zapísal do archeológie, ktorá bola potom jeho paralelnou disciplínou. Napriek tomu, že ju neštudoval, vlastnou usilovnosťou sa vypracoval na takého experta, že ho pozývali k rôznym archeologickým nálezom a na vykopávky,“ prezradil nám syn Lukáš.

Pred vojnou sa Piffel v Prahe podieľal na príprave reprezentatívnej výstavy Pražské baroko. Na vernisáži predstavili kurátori výstavy A. Piffela kniežaťa Lobkowiczovi, ktorý hľadal architekta historika pre svoj stavebný úrad v Biline. V službách kniežacieho rodu zostal pracovať do roku 1945.

■ PONUKA ZO SLOVENSKA

„Otec skončil školu v roku 1931. No už od roku 1934 pracoval na svojej dizertačnej práci o vývoji protestantských chrámov, pričom presnoril nielen české pamiatky, ale aj protestantské Sasko,“ vkladal ďalšie medzníky na životnú dráhu Alfreda Piffela syn Jan a pokračoval: „Doktorát obhájil v roku 1937. V roku 1946 habilitoval na ČVUT prácou na tému baroka, čo v súvislosti s Bratislavským hradom neskôr zohralo dôležitú úlohu. A začal prednášať na ČVUT a na Akadémii výtvarných umení v Prahe.“

V roku 1947 navštívili Piffela v Prahe na technike prof. Emil Belluš a Ing. arch. Martin Kusý. Ponúkli mu účasť v konkurze na miesto mimoriadneho profesora dejín architektúry na obnovené Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave. V konkurze uspel a od apríla 1947 začal na SVŠT prednášať. Neskôr sa stal prvým dekanom Fakulty architektúry a pozemného staviteľstva SVŠT v Bratislave, kde pôsobil desať rokov.

Bol to otvorený, úprimný človek, ktorý sa netajil svojimi politickými názormi. Bol svedkom vy-

činenia sovietskych vojakov krátko po oslobodení mesta Roudnice nad Labem, kde vtedy jeho rodina bývala. Videl, ako režim komunistov menil na trosky život mnohých ľudí. V listoch svojej matke sa zdôveroval so svojimi pocitmi. Jeden z nich z roku 1957 nikdy nedostala, no nachádza sa v Ústave pamäti národa (ÚPN). Okrem iného v ňom napísal: „Aby som nezabudol, tak ten Chruščov sa tu všeobecne nepáči. Vraj vyzerá ako sedliak, ktorý nevie čítať ani písať. A s naším národným hospodárstvom to ide rapídne dolu vodou. Dostávame sa do strašného chaosu, najhoršie však je, že ten komunistický experiment si odskáče celý národ.“

■ V PAMIAHKARSKOM RAJI

O akademickej pôde sa mýlne domnieval, že je slobodná. No zrejme aj tam natráfil na neprajníkov, lebo ako sa neskôr synovia dozvedeli z materiálov ÚPN, Štátna bezpečnosť išla po ňom už od roku 1947. Neskôr bolo jeho sledovanie

vy sa stal jedným z neúnavných zástancov záchrany a ochrany pamiatok. Stál pri zrode mestských pamiatkových rezervácií. Bol zakladajúcim členom redakčnej rady periodika Pamiatky a múzeá. Slovensko so zreteľnou hranicou medzi západnou stavebnou kultúrou a Byzanciou bolo pre neho rajom. Do pamiatkarskej aktivity zapájal aj svojich študentov, čo dovtedy na fakulte architektúry nebolo zvykom. Ani to, aby sa profesor so svojimi žiakmi túlal ulicami mesta a priamo v teréne ich oboznamoval so slohmi v architektúre. Vychádzky sa zvyčajne končili pri Žigmundovej bráne, odkiaľ bol krásny výhľad na vtedy ešte jestvujúce Podhradie. Dokonca stihol zamerať jeho časť, hoci mu to nikto nekázal. Nemohol tušiť, že sú to posledné okamihy života starého Podhradca. Synagógu kreslil, keď ju búrali...

Meno profesora Piffela sa z histórie Bratislavského hradu takmer vytratilo. Napriek tomu, že práve jeho práca z rokov 1953 – 1957 bola základom záchrany a obnovy tejto mimoriadnej pamiatky. Niet pochybností o tom, že príčinou bolo jeho zatknutie. Vraj za ohováranie spriateleneho štátu, šírenie poplachu správy a pokus o poburovanie. Stálo ho to dva roky života na Pankráci, zničenú kariéru, pobabraný život celej rodiny.

■ PREDNÁŠAL AJ TRESTANCOM

Bratia Pifflovci navštívili otca vo väzení len raz. Viac nespeli. Vtedy si pozreli aj výstavu archívnych dokumentov, na ktorej sa podieľal.

Čech, ktorý zachránil bratislavský hrad.

zrušené, spis skartovaný, ale opäť otvorený.

Po návšteve Sovietskeho zväzu v roku 1956 počas besedy so študentmi napríklad povedal: „Išiel som po Kremli, stretol som tam Stalinovu ženu. A nebudete veriť, vyzerala inteligentne.“ Sála burácala, ale...

Na otázku, kto ho obvinil, syn Lukáš odvetil: „Politické špičky. Bacilek povedal, že toho, kto začal záchranu hradu, treba zatvoriť!“

Piffel od príchodu do Bratisla-

ho väzenia sa mu podarilo vytiahnuť bývalého žiaka Ivana Masára, ktorý tiež vynikajúco kreslil, ale jeho viera a vlastenectvo boli pre režim neprijateľné, tak ho zavrel. Keď sa Piffel ocitol vo väzení, mal už jeho kolega, profesor Eugen Kramár, spoluautor projektu Novej pošty či Divadla P.O. Hviezdoslava v Bratislave, odsedených najmenej päť rokov. V pankráckej trestnici spolupracovali na obnove kláštora Barnabítek na Hradčanoch.

■ PIFFLOVA ULICA

Po návrate z väzenia prvý jeho kroky smerovali opäť na hrad. Ale už na druhý deň mu ktosi do telefónu hrozil, nech mu vraj ani nezapadne tam chodiť. Do nijakého zodpovedajúceho zamestnania ho vtedy neprijali. Stal sa pomocným robotníkom v bratislavskej pórobe-tónke. Staval kultúrny dom v Senci, kde svojimi archeologickými objavmi posunul dejiny mesta hlbšie do histórie. Chvilu pracoval v stavebnom podniku v Pezinku, kde vo voľnom čase kreslil staré domy a uličky pred ich demoláciou. Na sklonku života sa predsa len vrátil na „svoje“ Podhradie, tentoraz ako vedúci časti archeologického výskumu v súvislosti s jeho búraním pre výstavbu mosta SNP. Podieľal sa aj na archeologickom výskume rímskej stanice Gerulata v Rusovciach a na hrade Devín. Posledným objektom jeho architektonického výskumu bola Vodná veža v Bratislave.

V roku 1971 mu umožnili obhájiť vedeckú hodnotu kandidáta vied. Zomrel náhle 26. júna 1972 v Bratislave. Hlavné mesto Slovenska sa mu odvdáčiilo tým, že v roku 1991 jednu z petržalských ulíc nazvali jeho menom.

Dielo architekta, pamiatkara, historika architektúry, archeológa a výskumníka profesora Alfreda Piffela predsa len nezostalo celkom nepovšimnuté. Vlani pri príležitosti Medzinárodného dňa pamiatok a historických sídiel prevzali jeho synovia Cenu Alžbety Güntherovej-Mayerovej, ktorú udeľuje Pamiatkový úrad SR za celoživotné dielo a mimoriadny prínos v oblasti ochrany pamiatkového fondu Slovenskej republiky. Slávnostný akt sa uskutočnil v Kostole sv. Antona Pustovníka v areáli národnej kultúrnej pamiatky – kartuziánskeho kláštora v Červenom Kláštore.

„Bolo to pre nás veľmi dojímavé. V ďakovnej reči sme spomenuli, že aj Dom priora v areáli kláštora bol obnovený podľa otcovho projektu,“ vyznal sa Lukáš.

Na podujatí vystúpili deti i ľudová rozprávačka Podvihorlatské folklórne slávnosti 2012

Kamila CHILOVÁ - Foto: archív

Už po dvadsiaty deviaty raz kraľoval folklór v Porube pod Vihorlatom, keď sa v nedeľu 5. augusta v miestnom amfiteátri zišla takmer desiatka účinkujúcich folklórnych kolektívov, ktorým prišlo zatlieskať do štyristo divákov – okrem domácich aj z okolitých obcí, v nejednom prípade i so starostami na čele.

Podvihorlatské folklórne slávnosti organizačne pripravila obec v spolupráci s tamojším miestnym odborom Matice slovenskej pod záštitou predsedu Košického samosprávneho kraja Zdenka Trebuľu a tiež s finančnou podporou Matice slovenskej. Ich 29. ročník otvoril starosta obce Juraj Kriška. Stručne pripomenul ich históriu, podčiarkol ich význam pre obec ale aj región, vyjadril potešenie, že rokmi silnejú, rozrastá sa počet účastníkov i divákov. Preto i teraz s veľkou spokojnosťou všetkých a hostí zvlášť privítal. Medzi hosťami bola poslankyňa Európskeho parlamentu Monika Smolková, poslankyňa NR SR Ľubica Rošková, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach Mária Kušnírová. Svoj pozdrav slávnostiam poslal pred-

Na slávnostiach vystúpila aj detská folklórna skupina Lupienok.

seda KSK Zdenko Trebuľa, jeho zástupca Emil Ďurovčík aj primátor Michaloviec Viliam Záhorčák, ktorým iné povinnosti nedovolili prísť tentokrát do Poruby osobne.

Prítomným sa prihovarila aj europoslankyňa Monika Smolková, ktorá sa na slávnostiach zúčastnila už tretí raz a ako povedala, najväčšiu radosť má z pohľadu na

spoločné účinkovanie mladých a starších, pretože to dáva nádej, že náš folklór a ľudové tradície pretrvávajú i do budúcnosti. Regiónu sľúbila za seba pomoc vždy, keď to bude možné.

V úvode programu vystúpili deti z Materskej školy v Porube, po nich tiež domáca detská folklórna skupina Lupienok. A keď už spomíname domácich, tak dospelých zastupovala dedinská folklórna skupina Porubjan. Dodajme, že tak Lupienok ako aj Porubjan vedie tamojšia predsedníčka MO MS Marta Dudrová a má za sebou už roky záslužnej práce v tomto smere. V programe sa ďalej predstavili DFSk Smižančanka zo Smižian, Porubľanka z Ruskej Poruby, mužské spevácke skupiny Hatalovčan z Hatalova a Furmaň z Trebišova. Nechýbala ľudová rozprávačka Hrubá Erža z Bánoviec nad Ondavou a bodku za oficiálnym kultúrnym programom urobilo vystúpenie folklórneho súboru Vihorlat zo Sniny. Všetkým sa úprimne za ich príspevok k tohtoročným slávnostiam poďakoval starosta obce Juraj Kriška, odovzdal im kvety, vecné dary a ďakovné listy, deťom sladkosti. A už tradične slávnosti vyvrcholili tanečnou zábavou s dobrým gulášom i ďalším občerstvením.

Na Zemplínskej Šírave v časti Medvedia hora sa počas prázdnin konalo zaujímavé podujatie pre mladých matičiarov. Stretli sa tu predstavitelia i členovia odborov Mladej Matice zo stredného a z východného Slovenska: Michalovce, Kaluža, Kusín, Vranov nad Topľou, Kamená Poruba, Hencovce, Lipťovský Mikuláš, Podtureň, Rožňava a Stropkov.

Mladí matičiari za poznaním

Maratón celovíkendových prekvapení odštartoval hosťiaci DMS v Michalovciach. Po spoločnej pravej slovenskej večeri na miestnom salaši prebehla prezentácia o zemplínskych krojoch a ľudových piesňach. Zaspievať prišiel aj malý veľký víťaz celoslovenskej súťaže v speve ľudových piesní Ondřík Novák.

Ďalšie dopoludnie bolo venované rodákum a významným osobnostiam nášho regiónu, o ktorých sa ale veľa nehovorí. O to zaujímavejšie bolo počúvanie o predsedovi Zahranickej MS, kňazovi a zároveň tvorcovi našej slovenskej vlajky Františkovi Jozefovi Fugovi i návšteva jeho pamätnej izby v dedinke Vinné. Nenechali sme si ujsť ani návštevu Trnavy pri Laborci. Nachádza sa tam pamätník Viliama Gaňa, nestora česko-slovenskej defektológie. Celý svoj život zasvätil práci špeciálneho pedagóga a venoval sa hlavne hluchonemým deťom. Bol jedným z hlavných zakladateľov špeciálnej pedagogiky na Slovensku.

S jeho odkazom v srdci, zohriati od slnka sme sa presunuli na slávnostný obed do hotela Družba v centre Michaloviec. Návšteva Zemplínskeho múzea, účasť na jedinečnom kultúrnom podujatí ochotníckych divadiel Mihaľovskí deski a zakladanie Jánskeho ohňa bolo našim ďalším programom dňa. Uchovávanie tradície Jánskych ohňov nám prišli predviesť folklórne skupiny Viňančan, Tarnavčan, Porubjan i Pozdišovské harčarki. Prihovril sa nám aj tajomník MS Marián Gešper. Vyzdvihol históriu i súčasnosť Matice a dlhoročnú činnosť matičiarov v Michalovciach. Bolo dojemné sledovať, že nielen šport a zlé časy vedľa Slovákov spojiť, ale aj spoločná radosť z pripomenutia si našej národnej identity dokáže zázraky.

Tretí deň nás čakala plavba loďou po Šírave. Pozorovali sme krásy slovenskej prírody i diela ľudské na brehu. Krajší záver spoločne strávených chvíľ sme si ani nevedeli predstaviť. Po výstupe z lode sme sa už usádzali v jedálni penziónu Anima, kde sa nám poďakovali za účasť a záujem Mária Kušnírová, riaditeľka Domu Matice slovenskej v Michalovciach a Karina Obšatníková, organizátorka a garantka celého podujatia.

Ďakujeme naozaj všetkým, tým ktorých sme spomenuli i tým, ktorí sa akokoľvek podieľali na príprave i samotnej realizácii tohto vydareného podujatia.

Mária TKÁČOVÁ

Z každého kúta sa ozýval spev i zvuk harmoniky Gemerský folklórny festival Rejdová

Zlatica HALKOVÁ - Foto: archív

Usmievavé slniečko a krásne spevy, znejúce celou rázovitou dedinou, nás vítali do ďalšieho dňa. Rejdovské dvory lákali svojou výzdobou, ochutnávkou, pestrosťou a ľudia si našli k sebe rýchlo cestu. Zvony evanjelického chrámu sa rozzvučali a aj z duchovnej stránky sa oživil celý festival, skoro už zabudnuté zvyky, ako tradičné gemerské ohlášky, vyčarili v preplnenom kostolíku na tvárach úsmevy a krásne spomienky.

Aj naďalej nám vyrastajú nové folklórne talenty.

Následne na útulnom námestíčku zvanom Na placu sa predstavili detské folklórne súbory, skupiny a só-

listi v pásme Ide káčor – Gernerčatá z Dobšinej, Malý Stromiš z Vlachova, Hadäre z Gemerskej Polomy, Havia-

rik z Rožňavy, Kincskereső z Drnavy, Lucia Urbančíková z Rožňavy, Ivana Žúdelová z Gemerskej Polomy, Viktor Darvaš z Krásnohorského Podhradia, Ľudová hudba Ondreja Hlaváča, Ľudová hudba Lúčka z Rožňavy a znovu nám vyrastajú ďalšie talenty, osobnosti folklóru. Diváci mali čomu tleskať a rodičom sa trblietali slzy pri vystúpení svojich detí. V príjemnej atmosfére sa Na placi už chceli ukázať aj dospelácke súbory, a tak sa z každého kúta ozýval spev, zvuk harmoniky, proste dobrá nálada. Krojovaný pestrofarebný sprievod celou dedinou prešiel k amfiteátru. V programe vystúpili folklórne skupiny a súbory Ľudová hudba Paprčkovci ml. z Hriňovej, Kýčera z Čierneho Balogu, Hôra z Rejdovej, Stromiš z Vlachova, Dolina a Hadäre z Gemerskej Polomy,

Lehoťanka z Čiernej Lehoty, Hrabina z Nižnej Slanej, Bystránky z Rožňavského Bystrého, Haviar z Rožňavy, Borostyán z Drnavy, Gočován z Gočova a na záver Dubina z Rožňavy. Mnohé kolektívy doprevádzala Ľudová hudba Ondreja Hlaváča. Program uvádzala zaujímavá dvojica Katka Birková a Peťo Gallo. Na záver tohto bloku spevu a tanca boli ocenení jednotlivci za svoj prínos v zachovávaní zvykov a kultúrneho dedičstva, ako aj pri príležitosti životného jubilea. Ale jedno pekné ocenenie mi nedá nespomenúť, Ján Lipták – dlhoročný folklorista, choreograf, človek spojený s muzikou, tancom, spevom – poďakovanie je v správnych rukách. Program pokračoval ďalej až do večerných hodín. Sprievodné podujatia, ako jarmok, tvorivé dielne, krojované bábiky, prezentácia obce Rožňavské Bystré, ukážky z tvorby domovov sociálnych služieb Amália a Jasanima z Rožňavy krásne dopĺňali pekne prežitý deň. Poďakovanie patrí okrem hlavným organizátorom všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom prispeli k úspešnému priebehu festivalu, a bez mravenčej práce pracovníkov Gemerského osvetového strediska v Rožňave a Obecného úradu v Rejdovej by to ani nešlo. Ďakujem vám v mene všetkých matičiarov.

sme sa tam radi zastavili,“ hovorí. Veľmi ich potešilo, že Slováci tu žijú viac ako 250 rokov a stále si zachovávajú svoju identitu a národné tradície.

„Chcel som, aby v Petrovci po nás niečo hodnotného zostalo a zároveň, aby sme nejakým spôsobom prejavili úctu Slovákom, ktorí tam žijú už toľké roky a nezabudli na svoju domovinu,“ uvádza Appelt na margo drevorezby, ktorú do Petrovca priviezli v roku 2010 na 49. ročník Slovenských národných slávností. Podľa Appeltových slov akcia v nich nechala hlboký dojem a radi sa sem opäť vracajú.

„Pred Vami všetkými dávam klobúk dole, sme príkladom pre všetkých ľudí pre ktorých je pokladom!“ dodáva Miroslav Appelt na záver.

(jr, mb)

V Báčskom Petrovci nájdete zaujímavý výtvarný artefakt Drevorezbu im darovali trenčianski motorkári

Slováci Slovákom - to je nápis na drevorezbe, ktorá visí na jednej z budov u našich dolnozemskej Slovákov v Báčskom Petrovci. Zaujímavé je, ako sa tam tento výtvarný artefakt dostal. A ešte zaujímavejšie je, kto ho do Srbska priniesol a prečo. Boli to slovenskí motorkári z trenčianskeho chopper klubu Black Kings.

Prezident klubu Black Kings Miroslav Appelt hovorí, že motorkárov k tomuto kroku inšpirovali samotní dolnozemskej Slováci, ktorí stále nezabúdajú na svoju domovinu. „Pýtate sa, ako sa to začalo? Videl som pred tromi rokmi dokument v Slovenskej televízii - o Báčskom Petrovci, o Slovákoch, ktorí tam žijú. Musím povedať, že ma veľmi oslovil, preto som si našiel na internete oficiálnu stránku obce a poslal som im správu, že v rámci dovolenky by

Členovia klubu Black Kings v Báčskom Petrovci.

OČAMI MATICE

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Stretnutie na ulici

„Ach, pán predseda, ako dobre, že som vás stretol!“
„Dobrá deň, môžem vedieť vaše meno?“ pýtam sa. Po staršia pani mi meno aj prezradí, ale tak šušlavo, že nerozumiem. „To je moja dcéra,“ ukáže rukou na asi 30-ročnú dámu. Aj tej podám ruku, aj tá svoje meno prehltne. A tak zdvorilo vyzvedám: „Ako sa máte?“

„Nuž ako, včera ma vyhľadali zo zamestnania ako dôchodkyňa.“

„Kde ste robili?“
„Celý život som bola zdravotnou sestrou.“

„Hm, ťažko vám pomôžem.“

„No nejde o to, ide mi o peniaze, ktoré som dala Matici...“

„Matici? Asi ste investovali do PDSI...“

„No hej, ale cez Maticu. Váš predchodca sa pred mnou skrýval, dobre, že som stretla aspoň vás! Kedy mi Matica peniaze vráti? Ide o tri milióny korún!“

„Drahá pani, robíme kroky...“

„Aké kroky? Ja chcem svoje peniaze naspäť,“ hovorí a pozerá mi do očí tak úprimne, akoby očakávala, že siiahnem do vrečka a vytiahnem z neho tri milióny.

Príbeh je skutočný, stal sa pred Luxorkou v Bratislave. Nie ojedinelý. Pýtam sa teda, naši drahí čitatelia, čo mám s tým robiť? Podal som trestné oznámenia už vlni v apríli, lebo vec zaiste nemôže odísť do zabudnutia. Luďom, ktorí uverili Matici a vložili do PDSI (nehovoriac už o Národnom poklade) nemalé peniaze, ide o ne. Ak ich nedostanú naspäť, budú Matici ďalej veriť? A aké meno nám budú robiť medzi príbuznými a známymi? Čo na to zodpovední spomedzi nás, ktorí sú napríklad naďalej členmi výboru Matice? Aké meno robia Matici, ktorá „sa nevie s nimi vysporiadať“? To je citát ďalšej obete podnikania Matice na finančnom trhu. Prečo sa nesmieme dozvedieť, čo sa skrýva v kovovej skrini v budove Matice v Martine, od ktorej niektorí zo spomínaných členov výboru majú kľúče? To naozaj na takú „malickosť“, ako je preukázanie, čo v skrini je, „len“ nemajú čas?

Otázok je veľa, odpovede chýbajú.

Od našich matičných prispievateľov z celého Slovenska Spod spravodajského pera

■ V DIAKOVEJ BEZ NUDY

I tohtoročné letné prázdniny sa diakovskí matičiari snažili spríjemniť prázdninujúcim deťom, či dovolenkujúcim rodičom pomaly už tradičným podujatím Prázdniny bez nudy. Tieto celodenné športovo-relaxačné a hrové aktivity sa stali populárnymi nielen v Diakovej či susedných Dražkoviach, ale zúčastnili sa ho deti aj z Martina, Horného Kalníka, Sklabinského Podzámkou a Bratislavy. V areáli diakovskej Colnice šantili a súťažili toto leto deti, ale i rodičia či starí rodičia dokonca dvakrát – 27. 7. a 15. 8. Najúspešnejšími disciplínami boli beh v pltvách, skákanie vo vreči, beh vo dvojiciach či triafanie kolkov čiapkou. Veľký záujem bol aj omalovanie na tvár, výrobu pirátskych masiek a súťaž o najkrajšiu múmiu. Po spoločnom hotdogovom obede sa predviedli historickí šermiari zo skupiny Taurus. Malí súťažiaci boli odmenení pirátskou perlou, pexesom o slávnych Slovákoch a matičnou zástavkou. Organizátorom prialo aj počasie a tak o pravú letnú atmosféru a prázdninové zážitky nebola núdza. Organizačnými partnermi projektu boli Potraviny PAGI v Diakovej, Dom Matice slovenskej v Žiline, Turčianske kultúrne stredisko v Martine a finančne ho podporila aj Matica slovenská v Martine.

Branislav KOHÚT

■ PRÍJEMNÉ STRETNUTIE

Dňa 23. 8. 2012 sa členovia a sympatizanti Miestneho odboru Matice slovenskej z Dubnice nad Váhom stretli pri prvej studienke. V tomto peknom a príjemnom prostredí dubnických hôr sa stretávajú spolu s rodinnými príslušníkmi už niekoľko rokov. Rodinná atmosféra, úprimné rozhovory a džavot detí, to sú atribúty, ktoré z tohto stretnutia robia to pekné, na čo sa dlho spomína. Ďal-

ším dôvodom na príjemné spomienky bolo opekanie. Každý si priniesol slaninku, špekáčky, ale aj rajčiny, papriku, cibulu a všetko, čo k takejto udalosti patrí. Ďalším bodom programu bola ochutnávka kvalitného guláša, ktorý v kotlíku navarili Mirka Zemková a Róbert Hrachovec. Prítomných potešila aj návšteva riaditeľky Domu Matice slovenskej Janky Valigurčinovej. Spolu zhodnotili stretnutie i navzájom sa poinformovali, čo čaká dubnických matičiarov do konca roka 2012. V dnešnej uponáhľanej dobe si treba nájsť čas aj na relaxáciu a príjemné posedenie. Toto bolo jedno z nich.

Štefan ANTALÍK

■ BYSTRICĽANIA V HRUŠOVE

Dňa 17. 8. 2012 sa ako každý rok konala Hontianska paráda v Hrušove. Išlo už o 17. ročník, no pre nás, nový kolektív DMS v Banskej Bystrici, bol to ročník prvý. Prvý z „opačného“ vnímania festivalu, pretože dosiaľ sme na Hrušove boli ako členovia súborov, a vtedy si človek všimá odlišné veci. Nevidí osobné nasadenie usporiadateľov festivalu, nevidí dobrú organizáciu pre zdarný priebeh programu, nestíha vidieť prácu a ľudskosť manželov Brložovcov, s akou sa venujú všetkému a každému. Tento rok sme po prvý raz mali možnosť zúčastniť sa tohto už pár rokov zabehnutého „kolotoča“ a pomôcť i svojou troškou. Veríme, že každý, kto v Hrušove bol, si tak domov odniesol veľa zážitkov, krásnych okamihov s pocitom o rok to zopakovať znova.

Jana KRÍŽOVÁ

■ PRÍRODNÁ LEKÁREŇ V NITRE

Nádherne šíriaca sa vôňa čerstvých byliniek láka vstúpiť. Ten, kto tak urobí, ocitá sa medzi čerstvými ukážkami byliniek či sušenými bylinkami, pek-

ne zafarbenými a príjemne voňajúcimi čajmi, výzdobou z obrúskov s bylinkami, cenného herbáru a replík byliniek s ich odbornými latinskými názvami. Pozvanie Domu Matice slovenskej v Nitre prednášať na tému Prírodná lekárňa, prijala pani Anzelma Hlôšková zo Zväzu záhradkárov v Nitre. To, že sa svojmu koníčku venuje s láskou a prirodzenou citlivosťou, odzrkadľovalo bezprostredné odovzdanie svojich vzácných odborných poznatkov a praktických životných skúseností. Mnohí, už skúsení účastníci, sa dozvedeli viac o histórii prírodného lekárstva, jednotlivých praktikách tej ktorej doby, zásadách pri starostlivosti o bylinky, vďačné recepty, odpovede na otázky spojené s konkrétnymi ťažkosťami, ale i názvy a poznatky, ktoré už v nových publikáciách nemožno nájsť. Snáď najcennejšími zážitkami z prednášky však boli skúsenosti lektorky z vlastného detstva a života, kedy mohla pozorovať praktiky babky zelinkárky spojené s istou magickou atmosférou. Naša dnešná uponáhľanosť a prirodzená necitlivosť vnímania signálov nášho organizmu nás núti čoraz viac spomaliť, hľadať možnosti liečby i vo fytoterapii a najmä zdravšie žiť, čo je priama požiadavka na našu psychiku. Preto i touto cestou prednášok zameraných na využitie a vnímanie síl prírody, chceme poukázať na život a zvyky našich predkov, na ich odkaz pre náš súčasný uponáhľaný život. Berme si príklad z pani Anzelmy, či jej manžela pána Milana Hlôšku, ktorý sa vo svojom voľnom čase venuje fotografovaniu okamihov svojej lásky – folklóru. Objektív mu otvoril možnosť nielen zaznamenávať, ale aj venovať sa písaniu reportáží z folklórnych podujatí a byť aktívnym i na dôchodku. Ich koničky im ponúkajú nové rozmery realizácie a obohacujú nielen ich samotných.

Veronika BILICOVÁ

VSNN 36 si prečítate:

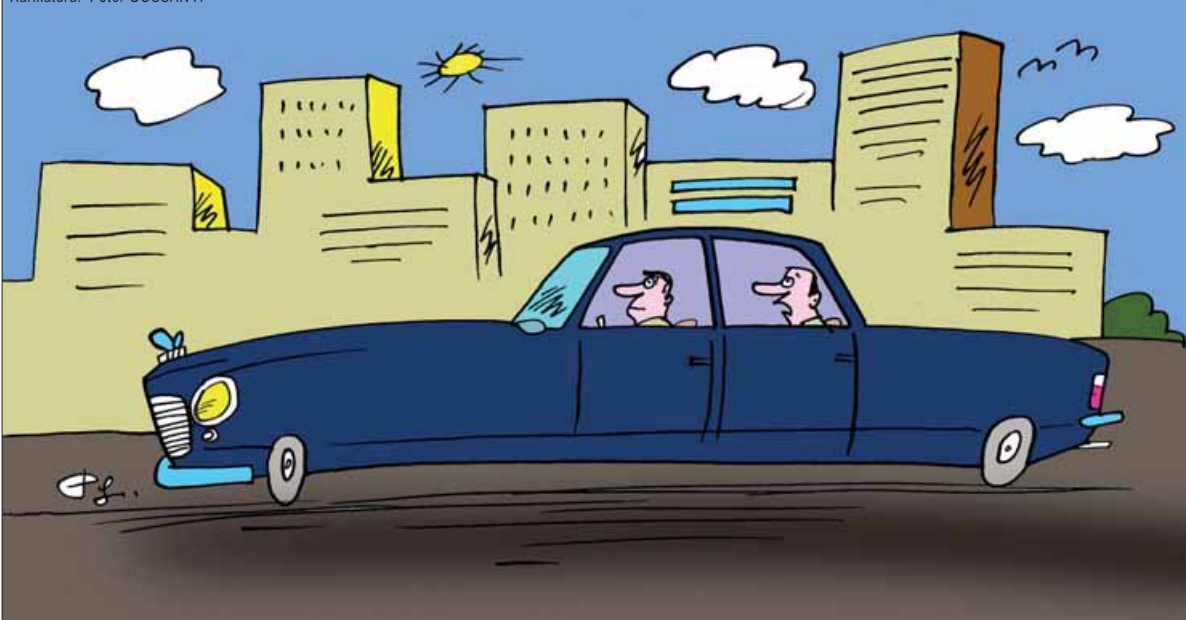
- Minister školstva Dušan Čaplovič o športových školách
- Ficova reforma Kaníkovej reformy ■ Baťko Vladimír Mináč a jeho odkaz pre Slovensko ■ Skúšky národnej a politickej dospelosti

MYŠLIENKA TÝŽDŇA

„Nie je šťastie nad druhými sa vypínať a druhých utláčať, ale šťastie s druhými žiť, rovne vzdelanými, rovne šťastnými, rovne spokojnými.“

(Ludovít Štúr, Neopúšťajme sa! Slovenské národné noviny, 1846, č. 55)

Karikatúra: Peter GOSSÁNYI

Pri zakladaní štátu som nebol, len pri jeho rozkrádaní.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Roman MICHELKO, Ján JANKOVIČ, Drahoš MACHALA, Pavol MAČALA, Andrej STRÝČEK. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.

V sobotu 11. augusta sa Horšianski matičiari stretli v v krásnej prírode Horšianskej doliny na svojom treťom Matičnom dni.

Matičný deň v Horši

Po privítaní predsedníčkou miestneho odboru Máriou Udvardy-Liptákovou nasledoval krátky kultúrny program v podaní malých matičiarov a žien – matičiarok. V príhovore sa predsedníčka MO MS zamerala hlavne na výročia a osobnosti nášho slovenského národa. Vyzvala, aby sme nezabúdali na ich význam a prínos pre náš národ, na útrapy a boj za národnú slobodu, čo nám majú pripomínať tri vrchy a dvojitý kríž v našom znaku. Prítomných pozdravil aj riaditeľ Domu Matice slovenskej v Leviciach. Pripomenul hlavne úlohy Matice a oboznámil ich s najbližšími podujatiami Matice slovenskej v rámci okresu, aj celoštátne. Potom nasledovala zábavná časť, v ktorej záujemcov čakali rôzne súťaže – tak pre dospelých ako aj pre deti. Súťažiaci boli ocenení diplomami, medailami, aj vecnými cenami. Kto mal záujem, mohol si vyskúšať svoje zručnosti v tvorivých dielňach. Veľkému záujmu sa tešila aj ukážka výcviku služobných psov, ktorú predviedli členovia Horšianskeho kynologického klubu.

V dňoch 10. - 12. augusta 2012 sa v Očovej uskutočnila 9. medzinárodná prehliadka tradičnej ľudovej kultúry Očovská folklórna hruda.

Očovská folklórna hruda

Počas troch dní sa uskutočnilo 8 scénických programov a 6 sprievodných podujatí vrátane tvorivých stretnutí v Remeselnom dvore. Veľkému záujmu sa počas prvého dňa tešili programy Čaro v srdci, v ktorom účinkoval súbor Čarovné ostrohy, Babilom zo Stavěšic spolu s fujaristami a rozkazovačmi z obcí Podpoľania, v programe Hrajte, že nám hrajte sa predstavil populárny spevák horehronských piesní Ján Ambróz s ľudovou hudbou Borievka z Banskej Bystrice a záver večera patril špičkovému súboru Vranovčan v programe Z toplánskej doliny.

Po výbornej prezentácii na tohtoročných slávnostiach v Detve spoločný program druhého dňa otvorili jubilujúce súbory Hriňovčan a Očovčan, ďalej sa diváci potešili pri vystúpeniach hostí z Moravy a Poľska, ktorí vystúpili spoločne z so skupinami z Hrochote, Pliešoviec, Oravskej Lesnej a Suche Hory v programoch Vitajte kamaráti milí a Zpod Tatier a Suche Hory. Záver sobotného večera patril piesňam Podpoľania, s ktorými do Očovej zavítal jubilant Juraj Pecník z Čerína so svojimi muzikami a hosťujúcimi spevákm.

Nedela v Očovej si zachovala svoj tradičný kolorit najskôr programom detských súborov Podme sa hrať, podme spolu tancovať a potom galaprogram Keď z Očovej pôjdem, v ktorom sa predstavili Podpoľanskí vrchári, súbory Mladost' z Banskej Bystrice, Skorušina z Liesku, Salajka z Dambovic, Zbor z Nitry, Detva a Očovčan. Počasie veľmi neprišlo, ale záujem byť v Očovej dnes už na známej folklórnej hrude bol ako zo strany účinkujúcich tak zo strany návštevníkov mimoriadny.

Igor KOVAČOVIČ

PREDPLATNÉ NA ROK 2012

Ročné predplatné 26 €

Polročné predplatné 13 €

Štvrťročné predplatné 6,50 €

Slovenské národné noviny

si môžete objednať aj na tel.

čísle 043 / 4012 837

a na adrese

snnredakcia@matica.sk